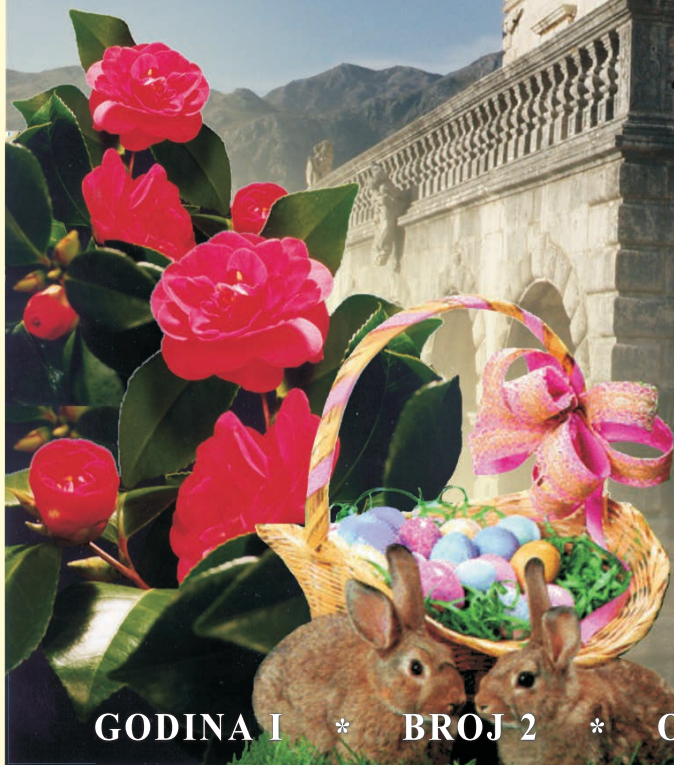

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

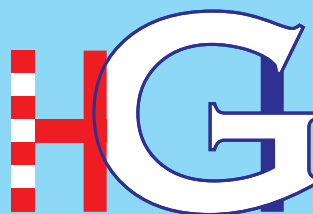
Svim vjernicima
želimo
sretan i veseo
USKRS

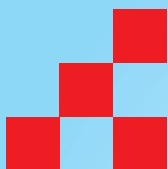
GODINA I * BROJ 2 * OŽUJAK-TRAVANJ 2003.

HRVATSKO GRAĐANSKO DRUŠTVO
CRNE GORE

HRVATSKA GRAĐANSKA
INICIJATIVA

1898 – 1998

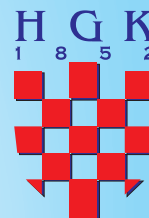
HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO
» NAPREDAK «
D. Lastva – TIVAT

KULTURNO ZAVIČAJNO UDRUŽENJE
» NAPREDAK «

GENERALNI KONZULAT
REPUBLIKE HRVATSKE
K O T O R

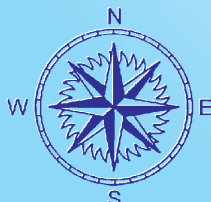
HRVATSKA GOSPODARSKA
KOMORA
Predstavništvo u CG

BISKUPSKI ORDINARIJAT
K O T O R

NIP
»Gospa od Škrpjela«
Perast

„Janovi“ Kotor
Prodavnica za ribolov i ronilačku opremu
„MAESTRAL“

Marković Grand Company

dom pro d.o.o.
informatički inženjering

**»HRVATSKI GLASNIK«
K o t o r**

Časopis izlazi svaka
dva mjeseca.

Rukopisi i fotografije
se ne vraćaju.

»Hrvatski glasnik« je upisan u
evidenciju javnih glasila kod
Republičkog sekretarijata za
informacije RCG pod red. br.
04/01-1828 od 31.12.2002. g.

Adresa:

Stari grad, Pjaca od kina
85330 Kotor

Žiroračun:

55700-678-5-8995 Kotor

Izdavač:

HRVATSKO GRAĐANSKO
DRUŠTVO CRNE GORE
K o t o r

Za izdavača:

Tripo Schubert

Glavni urednik:

Tomislav Grgurević

Redakcija:

Siniša Luković
Dario Musić
don Srećko Majić
Tripo Schubert
Tomislav Grgurević
Neven Staničić
Silvio Marković

Lektorica:

Đurđica Živković, Zagreb

Fotografije:

Foto Parteli
Stevan Kordić
Damir Musić

Kompjutorski design:

»TRICEN«, Kotor

Tisak:

»Art Galery«, Tivat

Naklada:

1200 primjeraka

Cijena:

0,50 €

Cijenjeni čitatelji,

Ipak se kreće. To pokazuju brojne uspješne aktivnosti dviju država, Hrvatske i Crne Gore, koje sve poduzimaju kako bi se prevladali događaji devedesetih godina, kada su Jugoslavija i njezina JNA napadale susjede s druge strane granice bez pravog povoda i razloga. To se svakako pamti, da se više ne bi ponovilo, ali se na radost stanovnika s obiju strana granice, prevladava, što je ne samo u interesu Crne Gore i Hrvatske i naroda koji žive u ovim dvjema državama nego i mnogo šire regije.

Otvaranje Predstavništva Hrvatske gospodarske komore u Crnoj Gori, sa sjedištem u Kotoru, dokaz je uzlazne putanje crnogorsko-hrvatskih odnosa. Time se otvaraju mnoge nove mogućnosti za suradnju na raznim poljima: ponajprije u gospodarstvu i uslugama, ali i u području kulture, znanosti i umjetnosti uopće jer kad ima dobre volje, a u ovom je primjeru zaista ima, onda će se stalno pronalaziti novi putovi suradnje i potvrđivanja dobrosusjedskih odnosa.

Ne smijemo zaboraviti da su ti odnosi stoljećima bili dobri, da su se razmjenjivali proizvodi i usluge, da nikada nije bilo granice na Debelom Brijegu. Bokelji i Konavljani su je prelazili bez teškoća, a i jedne i druge njihovi su domaćini uvijek dobro dočekali. Nažalost, ne tako davno, »tamna je mrlja« pomutila sve to, ali, nemojmo više o tome.

Sva je sreća, da u posljednje vrijeme ima dosta primjera kako se minulo zaboravlja na račun onoga što je u obostranom interesu. Podsjetimo! Neposredno nakon otvaranja graničnog prijelaza, uz određene je uvjete otvoren u Kotoru Konzulat Republike Hrvatske u Crnoj Gori. Nakon toga počeli su granicu prelaziti turistički autobusi. Sve je bolje funkcionirala i opskrba Herceg-Novog vodom iz Plata i pokraj neriješenih dužničko-vjerovničkih odnosa.

Prošle su godine s Prevlake otišli posmatračici OUN-a, a zatim je potpisan i Sporazum o Prevlaci. Dogovoreno je i uklanjanje mina iz pograničnog pojasa. Razgovara se o izgradnji graničnog prijelaza u Konfinu kao i o mogućnostima zajedničke realizacije korištenja turističkih resursa na tom području. Za stanovnike Boke kotorske s jedne strane, te Konavala i Dubrovnika, s druge, na graničnom prijelazu Debeli Brijeg nisu potrebne vize. Granica se prelazi bez formalnosti.

Kao da dolaze opet ona stara dobra vremena kad su susjedi s obiju strana granice živjeli kao prava braća, a ono što se događalo spomenulo se, ali se više nikada ne vratilo.

Glavni urednik

REDAKCIJSKI KOLEGIJ

HRVATI – AUTOHTONI NAROD

Hrvati koji žive u Crnoj Gori počinju da se »bude« nakon sna dugog skoro devedeset godina. U zadnje dvije godine formirano je u Kotoru Hrvatsko građansko društvo Crne Gore i u Tivtu – Hrvatska građanska inicijativa. Njihov je cilj okupljanje Hrvata na nacionalnoj osnovi, kako bi podsjetili neke »zaboravne« da na području Crne Gore egzistiraju i Hrvati kao autohtoni narod kome je i te kako stalo do svoje samobitnosti.

Oko devetsto Hrvata učlanjenih u Hrvatsko građansko društvo, sa intencijom daljeg rasta, svjedoči da je došlo novo vrijeme u kojem se Hrvati više ne plaše javno iskazivati svoju nacionalnu pripadnost. Ipak, mora se priznati da još uvijek ima onih koji strahuju, što je i razumljivo, jer »opareni kašu ladi«. Pamti se ono vrijeme kada nije bilo poželjno biti Hrvat.

Kratkim izletom u povijest podsjetimo se onoga što se dešavalo u osamdesetak godina prošlog stoljeća. U Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca i kasnije, u Kraljevini Jugoslaviji, kada je u Crnoj Gori, naročito u Boki Kotorskoj, živjelo znatno više Hrvata nego danas, nije bilo poželjno iskazivati svoju nacionalnu pripadnost. Evo jednog ilustrativnog podatka: u tadašnjem Bokokotorskom srezu, u čijem je sastavu bilo i područje Budve, bilo je pet općina, od četrnaest, u kojima su Hrvati činili većinu i konstituirali u njima svoju vlast. Bile su to općine: Dobrota, Perast, Muo, Prčanj i Lastva. Tamo su na izborima pobjeđivale stranke sa hrvatskim predznakom. U njima su predsjednici općina bili Hrvati. Na banovinskim i, posebno, državnim izborima, pobjeđivale su u ovim općinama stranke hrvatske provenijencije. To nije bilo po volji tadašnjem velikosrpskom režimu koji je nastojao preko sreskog načelnika i drugih organa vlasti da općine dovede u podređeni položaj. Koliko se išlo daleko govori i podatak da su svi predsjednici općina, u kojima su Hrvati bili u većini, bili kažnjavani zbog isticanja hrvatskog barjaka u svečanim prigodama. Međutim, da je suživot među narodima na ovim prostorima bio korektan i tolerantan govori i podatak da ih je branio Nikola Đurković, predsjednik općine Risan, gdje su Srbi bili u većini.

I poslije drugog svjetskog rata, iako je proklamirana politika bratstva i jedinstva, nije bilo poželjno deklarirati se kao Hrvat. Mnoge tradicionalne crkvene svečanosti bile su zabranjivane, a neki od njihovih organizatora u prvim poratnim godinama i sudski proganjani. Prisetimo se i de-

vedesetih godina prošlog stoljeća kada je osporavano pravo organizatorima »Fašinade« u Perastu, gdje je oduvijek hrvatski živalj bio u većini, da istaknu svoju nacionalnu trobojku: crven-bijeli-plavi.

Srećom, ta su vremena iza nas. Izjave koje se daju u posljednjoj vrijeme, kao i rad na zakonskom reguliranju prava manjinskih naroda, ohrabruju. Milo Đukanović, predsjednik Vlade Republike Crne Gore, u svom inauguracionom govoru dao je obećanje da će manjinski narodi u Crnoj Gori uživati sva prava predviđena evropskim standardima. Svakako, vrijedno je pažnje i da nadležni organi Crne Gore rađe na izradi Zakona o manjinama. Zanimljivo je da se ovim zakonom predviđa da se pod »manjinskim narodom podrazumijeva autohtoni starosjedilački kolektivitet koji se od većinskog razlikuje po broju, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj i ostalim posebnostima, i koji baštini povijesno pravo na državnost u jednoj ili više suverenih država. U Crnoj Gori se pod pojmom »manjinski narod« podrazumijevaju brojčano manji, ali autohtoni narodi koji su, istovremeno, bili i konstitutivni u bivšoj SFRJ iz koje su se reafirmirale nove države. Uz većinski crnogorski narod u Crnoj Gori to bi bili Bošnjaci (Muslimani), Srbi, Hrvati i Albanci.

Dakle, prema članu 4. Prijedloga Zakona o manjinskim pravima, i Hrvatima na području Crne Gore priznato je pravo starosjedilačkog naroda.

Međutim, neki nedobronamjerni subjekti negiraju Hrvatima pravo na autohtonost, navodeći razloge koji nemaju nikakvu povijesnu utemeljenost, već im je cilj krivotvorenje povijesti. Zato, evo samo nekoliko vjerodostojnih podataka (od brojnih sa kojima se raspolaze) o prisutnosti Hrvata na ovim prostorima kroz stoljeća.

Prema statistici pokrajine Mletačka Albanija, vođenoj oko 1754. god. pod providurom Franom Grimanijem ovako se iskazuje broj katolika i pravoslavniha u pojedinim gradovima i mjestima Boke Kotorske. Na prvom

mjestu naznačeni su katolici, a na drugom pravoslavci.

Sam grad Perast – 1490 katolika i 45 pravoslavniha, a na peraškom teritoriju 1417 katolika i 20 pravoslavniha – ukupno 2907 katolika i 65 pravoslavniha; grad Kotor 779:219; Škaljari 319:0; Muo 152:0; Stoliv 650:24; Lepetane 62:7; Lastva 433:4; Tivat 468:14; Bogdašići 245:0; grad Herceg Novi 136:6, Budva sa bližom okoliom 200:139; Prčanj 795:153; Dobrota 983-35. Ovdje nisu navedena mjesta sa većinskim pravoslavniha življem. Važno je istaći da su žitelji Boke Kotorske poštovali načela nacionalne, duhovne, kulturne i vjerske tolerancije.

Koliko danas ima Hrvata u Crnoj Gori teško je pouzdano utvrditi. Pominju se uopćene konstatacije, npr. »manje od 1% od ukupnog broja stanovništva« ili oko 6000. Ni popis iz 1991. godine ne može biti odraz realnog stanja jer su se tada mnogi Hrvati, pod pritiskom, izjašnjavali kao Jugoslaveni, a neki su se tako i osjećali. U vrijeme ratnih godina došlo je do iseljavanja Hrvata, ali njihov broj nije točno utvrđen.

U našoj publikaciji »Hrvatsko građansko društvo Crne Gore« konstatuje se da Hrvati, da bi opstali na ovim prostorima moraju sačuvati sve elemente etničke samobitnosti, što je nemoguće bez institucionalne podrške države Crne Gore i većinskog crnogorskog naroda, a isto tako bez podrške države matičnog naroda tj. Hrvatske. Sve je to nemoguće ostvariti bez kvalitetnih bilateralnih odnosa i bliske saradnje Republike Crne Gore i Republike Hrvatske.

Ostaje za vidjeti koliko će Republika Crna Gora i praktično učiniti da se uistinu poštuju osnovna prava starosjedilačkog naroda kao što su Hrvati, prava koja se daju manjinskim narodima u drugim evropskim državama.

Nakon višegodišnje krize rezultati posljednjih godina ohrabruju i pružaju nadu da će Hrvati u Crnoj Gori i Crnogorci u Hrvatskoj biti most koji će spajati dvije države i olakšati im put u Europu.

T. Grgurević

Skupština Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore u Tivtu

ODNOSI CRNE GORE I HRVATSKE U KVALITETNOM USPONU

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore povećava broj članova, a usporedno rastu i razni oblici aktivnosti, posebno na suradnji s institucijama matične zemlje. Odnosi i suradnja Crne Gore i Hrvatske u stalnom su usponu, a potpisivanjem Protokola o suradnji uz južnu granicu Hrvatske i Crne Gore, uklonjena je i posljednja neuralgična točka. Na Skupštini je promoviran »Hrvatski glasnik«, prva publikacija Hrvata koji žive na teritoriju Crne Gore.

Skupština je počela s radom nakon što je intonirana hrvatska himna uz objašnjenje da se himna Crne Gore ne može svirati jer još zvanično ne postoji. Nakon toga je predsjedavajući, **Antun-Tonći Dender**, pozdravio prisutne goste: predstavnika Veleposlanstva Hrvatske u Beogradu **Stipana Medu**, generalnog konzula Hrvatske u Crnoj Gori **Petra Poljanića**, pomoćnika ministra za zaštitu nacionalnih etničkih grupa Crne Gore **Sabahuđina Delića**, predsjednika Crnogorskog helsinškog komiteta **Slobodana Franovića**, kotorskog biskupa **Iliju Janjića**, predsjednika općine Tivat **Zorana Radovića**, **Vojislava Nikčevića**, predsjednika Društva crnogorsko-hrvatskog prijateljstva sa Cetinja »Ivan Mažuranić« i predstavnike nekoliko asocijacija, institucija i privrednih poduzeća. Naročito je toplo pozdravljen **Vjekoslav Verona**, devedeset-trogodišnji Hrvat iz Prčanja.

Na Skupštini su pročitani i pozdravni brzojavi koje su uputili Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, admiral Bokeljske mornarice **Miloš Milošević**, predsjednik Podružnice Bokeljske mornarice iz Herceg-Novog **Čaba Mađar** i televizijski novinar iz Dubrovnika **Božo Vodopija**.

Zasijedanje Skupštine počelo je intoniranjem hrvatske himne

Skupštinu su pozdravili prisutni gosti Vojislav Nikčević, Miroslav Franović, Sabahudin Delić, Ilija Radović, Stipan Medo i Petar Poljanić. Posebno su bile toplo prihvaćene pozdravne riječi Vjekoslava Verone, najstarijeg člana Društva, koji je biranim riječima govorio o nužnosti poštovanja tradicije na području Boke kotorske i posebno bokeljskog dija-

lekta i njegovih specifičnosti. Predložio je da se poduzmu hitne akcije kako bi se spomenuti dijalekt sačuvao od trajnog zaborava. Delegati su dugim aplauzom i ustajanjem pozdravili govor šjora Vjeka dok je teško silazio s pozornice s koje se obratio učesnicima skupa. Sa puno emocija skup je pozdravio i naš povjerenik sa Prčanja **Božo Usanović**.

Tripo Schubert pred Skupštinom podnosi izvještaj o radu

*»Evo nas opet na okupu da pokažemo sebi i drugima da postojimo, da nas je svakim danom sve više i da će nas odsad morati konzultirati o mnogim bitnim temama značajnim za život svih koji živimo na ovim prostorima« – rekao je predsjednik Društva **Tripo Schubert** u izvještaju što ga je podnosio Skupštini. Zatim se osvrnuo na potporu pruženu na prošlogodišnjoj skupštini Hrvatskom građanskom društvu Crne Gore i na riječi potpore istaknute u jednom brzojavu: »Osniivanje HGD-a Crne Gore velik je civilizacijski i kulturni napredak na prožimanju običaja različitih kultura i naroda. Pri ovome treba imati na umu da hrvatski narod u Boki kotorskoj i šire predstavlja bogatstvo Crne Gore koje će se u budućnosti još više njegovati, čuvati i održavati na opće zadovoljstvo Crne Gore i Hrvatske. HGD Crne Gore korak je bliže prema europskoj integraciji, kojoj crnogorski narod tako zdušno žudi zajedno s vama i svim drugim manjinama i građanima europske integracije.«*

Nakon uvodnog dijela, predsjednik Schubert se bavio posebno rezultatima rada u protekloj godini. Tom je prilikom istakao:

»Upravni odbor, koji je imao jedanaest članova, održao je sedamnaest sje-

dnica, na kojima je raspravljao o temama vezanim za ostvarenje programskih zadataka, financiranja, sudjelovanja na raznim tribinama, radijskim i televizijskim emisijama.

Petar Poljanić, generalni konzul Republike Hrvatske, pozdravlja skup

Na dan održavanja Skupštine, u prosincu 2001. godine, bila su registrirana 603 člana. Danas ih je 912, ili 51% više.

Ovaj podatak ohrabruje, međutim, mislim da trebamo imati više članova s obzirom na broj Hrvata koji žive u Crnoj Gori. Pri raspravljanju o tome Upravni je odbor utvrdio da je razlog nedovoljnog učlanjenja razmišljanje naših građana Hrvata koji misle kako ima vremena ili kako je važno da se osjećaju Hrvatima. Međutim, potrebno je kazati da su se u Društvu pokazale i neke organizacijske slabosti i slabo djelovanje jednog broja aktivista. To je bio razlog za donošenje odluke o formiranju podružnica u većim mjestima i imenovanju povjerenika koji su prišli temeljnom upoznavanju građana s ciljevima i zadacima Društva. Danas djeluje četrnaest povjerenika u Ulcinju, Baru, Budvi, Kotoru, Mulu, Prčanju, Tivtu, Bogdašićima, Perastu, Đurićima, Herceg-Novom, Cetinju i u Zagrebu. Priprema se imenovanje povjerenika i u drugim mjestima, naro-

čito u Podgorici, Škaljari- ma, Dobroti, Lastvi i u još nekim mjestima gdje živi veći broj Hrvata.»

Predsjednik Schubert je zatim govorio o rezultatima ankete koja je obavljena skupa s Hrvatskim

kulturnim društvom »Napredak« iz Tivta. Zatim je konstatirao da se ne može pouzdano utvrditi koliko Hrvata živi u Crnoj Gori. »Prema posljednjem popisu 1991. godine, postoji podatak da je na području Crne Gore bilo 1,1% Hrvata, a u Boki kotorskoj oko 8%. Međutim, u to je doba u Crnoj Gori bilo 4,3% građana koji su se izjasnili kao Jugoslaveni, što znači da se veći broj Hrvata izjašnjavao kao Jugoslaveni. Očekujemo da će ove godine doći do drugo očekivanog popisa stanovništva, prema kojem će se točno utvrditi koliko ima Hrvata u Crnoj Gori.«

Predsjednik Schubert je konstatirao da anketa još uvijek nije završena i izrazio mišljenje da će korisno poslužiti za rješavanje brojnih problema građana hrvatske nacionalnosti. Dosad je predano oko 800 anketnih listića.

U prošloj se godini, prema riječima gosp. Schuberta, uspješno odvijalo slanje djece Hrvata na školovanje u Hrvatsku. »Dok je prije to rađeno posredovanjem župnika Kotorske biskupije, sada

to radi naše Društvo. Školske godine 2002/03. bilo je prijavljeno dvanaest srednjoškolaca koji su završili školovanje, od kojih se devet upisalo na hrvatske fakultete. Prema našim podacima, u posljednjih deset godina na razne se fakultete i srednje škole upisalo 47 djece hrvatskih roditelja iz naših krajeva.«

Protoklih godina dio aktivnosti Društva bilo je povezivanje naših prostora s matičnom državom, posebno u kulturnoj i zabavnoj djelatnosti, razmjeni informacija, predstavljanju Društva, te povezivanju susjednih regija Boke kotorske i Dalmacije. Predsjednik je kazao: »Bili smo inicijatori održavanja prvog skupa turističkih radnika i agencija s područja Dubrovačko-neretvanske županije i crnogorskog primorja. Bili smo i suorganizatori okruglog stola o temi 'Prekogračnična suradnja Dalmacije i Boke kotorske'. Bili smo i sudionici tribina o položaju Hrvata u Crnoj Gori i manjinskim pravima, koje su organizi-

dio Splitu, Radio Dubrovniku i Radio Novom Sadu.

Posebna suradnja ostvarena je s Nacionalnom zajednicom Crnogoraca Hrvatske, s kojima trenutačno sudjelujemo u realizaciji značajnog projekta 'Život i djelo akademika Vladislava Brajkovića'. Uspješno se dogovaramo i s Hrvatskom maticom iseljenika, posebno kad je riječ o upisu studenata. Osim računala, HMI pružila nam je i druge oblike pomoći.«

Tripo Schubert se u svom izvješću bavio i jednom od najaktualnijih političkih tema, osnivanjem Hrvatske građanske inicijative u Tivtu, prve hrvatske političke institucije u Crnoj Gori. Kazao je: »HGI je nastala kao potreba da se jasnije definiraju, prezentiraju i brane interesi Hrvata u Crnoj Gori, da se poveća njihovo sudjelovanje u političkom, gospodarskom i javnom djelovanju uz konstantno zalaganje za očuvanje multietničkog sklada, razumijevanje i toleranciju na ovim prostorima. Pojava HGI-a na

Gradonačelnik Tivta Zoran Radović ispred grada domaćina pozdravlja prisutne na Skupštini

rane u Zagrebu, Subotici, Splitu, Poreču, Tivtu i Podgorici. Aktivno smo sudjelovali na Tjednu hrvatskih manjina u Zagrebu. Također smo sudjelovali u emisijama na HRT-u, RTV-u Crne Gore, TV Budve, Radio Kotoru, Ra-

ovim prostorima povijesni je događaj jer su Hrvati, prvi put nakon 65 godina, mogli glasovati za neku od opcija s njihovim predznakom. Taj su događaj dobro primili politički subjekti u Crnoj Gori, ističući ga kao potvrdu no-

vih demokratskih sloboda u Crnoj Gori. Tada je **Milo Đukanović**, predsjednik Crne Gore, izjavio: »Vjerujem da će ta partija s nacionalnim predznakom dati svoj doprinos daljnjem razvoju demokratije i multietničkih odnosa u Crnoj Gori.«

T. Schubert je govorio o prilikama koje vladaju u novoj državnoj zajednici Srbije i Crne Gore te o usvajanju Povelje o ljudskim i manjinskim pravima i izrazio mišljenje »da je taj tekst u ime nas i ostalih manjinskih naroda u Crnoj Gori« radio netko drugi. Priopćio je da je Društvo reagiralo. »Osnovno polazište na koje smo dali primjedbu bilo je zadržavanje pojma nacionalne manjine u preambuli Povelje. Na taj se način dovodila u pitanje autohtonost ne samo manjinskih naroda, Muslimana, odnosno Bošnjaka, Hrvata i Albanaca nego i izvornoga državotvornog crnogorskog naroda. Inzistirali smo na uvođenje već udomaćenog pojma u Crnoj Gori **manjinski narodi**, što daje posebnu dimenziju Povelji.«

Obavijestio je sudionike Skupštine da je u Programu rada za ovu godinu uvrštena i aktivnost Društva na donošenju Zakona o zaštiti ljudskih prava i prava nacionalnih manjina, a o toj temi bit će organiziran poseban okrugli stol na koji će biti pozvani svi relevantni čimbenici iz političkog i pravnog života naše države i predstavnici manjinskih naroda, a cilj će biti ostvarivanje dugoročnih stabilnih odnosa i stvaranje uvjeta za život u skladu sa europskim standardima.

U završnom dijelu Izvješća predsjednik Schubert bavio se odnosima Hrvatske i Crne Gore, ocijenivši da su u stalnom kvalitetnom usponu: »Potpisivanjem Protokola o re-

žimu uz južnu granicu Hrvatske i Crne Gore riješena je najopasnija neutralna točka u našem graničnom pojasu. Stavljanjem poluotoka Prevlake pod puni suverenitet Hrvatske, Prevlaka će, prema riječima predsjednika Vlade Hrvatske Ivice Račana, umjesto sporne zone postati zona suradnje. To je svakako veliki korak prema normalizaciji odnosa i učvršćivanju stabilnosti u regiji. Ono što nas najviše raduje jest postignut dogovor o demilita-

vršnog tijela negativno odrazila i sa stajališta povezanosti s članstvom, i u operativnom smislu. Da bi se postigla željena disperzija programskih aktivnosti do članstva, pokazala se potreba postojanja prijenosnika od vrha Društva do Podružnica, za što je prijeko potrebno imati temeljne osnovne organizacijske ćelije, koje će za određeni prostor i članstvo biti polazna osnova organiziranosti i informiranja. To će biti vertikalna veza s izvršnim tijelima

sti Hrvata koji žive u tom gradu.

U čemu se sastoje izmjene Statuta Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, usvojene na Skupštini u Tivtu?

Utvrđeno je formiranje podružnica kao temeljnih organizacijskih dijelova Društva, i to ponajprije u Kotoru, Tivtu, Herceg-Novom, Budvi, Baru i Podgorici. Podružnice se mogu osnivati i u drugim mjestima, u kojima će to biti potrebno.

Izmijenjen je mandat Skupštine, čime je dobila drukčiji značaj. Ukinuta je funkcija predsjednika i uvedena funkcija predsjedavajućeg, koji je iz grada gdje se Skupština održava.

Uvedeno je Predsjedništvo kao novi organ Skupštine, koje će biti manje operativno tijelo od pet članova. Skupština potvrđuje izbor članova Predsjedništva, kojega predlaže Upravni odbor. Članovi Predsjedništva međusobno biraju predsjednika s jednogodišnjim mandatom. Predsjednik Predsjedništva je u isto vrijeme i predsjednik Društva. Uveden je i nov način konstituiranja Upravnog odbora kojega čine predsjednici Upravnih odbora podružnica i svi povjerenici. To je u biti »mala skupština Društva« jer je njegov sastav skup predstavnika iz svih krajeva u kojima su Hrvati organizirani. Ovaj upravni odbor donosi važne akte Društva i sastaje se najmanje jedanput u šest mjeseci.

Skupština, kojoj su prisustvovala 134 delegata od ukupno 912 članova Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, a koja, prema konstataciji Verifikacijske komisije pravomoćno odlučuje, jednoglasno je usvojila predviđene izmjene. Nakon toga predsjedavanje Skup-

Od tridesetak pozvanih na Godišnju skupštinu Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, pozivu se nisu odazvali, niti su na bilo kakav način opravdali odsutnost predsjednici bokeljskih općina: **Đuro Četković**, predsjednik Općine Herceg-Novi, **Nikola Samardžić**, predsjednik Općine Kotor i **Vesna Radunović**, predsjednica Općine Budva.

Neki su sudionici Skupštine njihovu odsutnost protumačili kao nepridavanje važnosti aktivnostima Hrvatskog građanskog društva Crne Gore i podcjenjivanje uloge Hrvata, manjinskog naroda na ovom području. Nadamo se da će se ubuduće ovi odnosi obostrano poštovati, što je u interesu svih stanovnika Boke kotorske i Budve, gdje živi najviše Hrvata u Crnoj Gori.

rizaciji područja s jedne i s druge strane Prevlake te obostrano izražena želja da se u toj regiji razvija turizam koji će ljude s objiju strana granice zbližavati, a ne suprotstavljati.«

Nakon što je pročitan izvještaj o radu Društva između dvije sjednice Skupštine, **Selma Krstović** je govorila o izmjenama i dopunama Statuta. Zaključila je kako se u praksi pokazalo da neke odredbe ovoga normativnog akta treba mijenjati s ciljem da Društvo poboljša organizaciju rada, a time i uspješnost poslovanja. Tijekom prošle godine došlo se do zaključka da se koncentracija aktivnosti u sklopu samo jednoga iz-

Skupštine Društva. Kada je već formirano više mikroorganizacijskih jedinica, koje imaju i određene prerogative vlasti, gdje djeluju i povjerenici, onda se pokazala potreba da oni čine upravni organ koji će sudjelovati pri dogovaranju, upravljanju i odlučivanju o svim važnim temama.

Stalo se na stajalište da je potrebno promijeniti i ulogu Skupštine, i to tako što će ona ubuduće imati svečarski karakter, dok će pravo odlučivanje pripadati novoformiranim organima. Predloženo je također da se Skupština održava svaki put u drugom gradu, što će biti moralna podrška i poticaj aktivno-

štinom preuzeo je Zoran Nikolić, u ime Hrvata iz Tivta, grada u kome je Skupština održana, a prema članku 22 Statuta Društva koji je bio upravo stupio na snagu.

Na Skupštini je podnesen Izvještaj o financijskom poslovanju Hrvatskoga građanskog društva za razdoblje od 1. siječnja 2002. do 31. prosinca 2002. godine. U tom su razdoblju prihodi iznosili 21.710 €, a najveće prihodne stavke bile su uplata Vlade Crne Gore 6.000 € i uplata MVP-a Hrvatske 5.748 €. Značajna je stavka i prihod od ulaznica zabavne večeri na kojoj je sudjelovao »Trio Gušt« iz Splita u iznosu od 3.817 €.

U istom razdoblju rashodi su iznosili 20.329 €, a najveći su troškovi bili: tiskanje kalendara 3.270 €, zakup poslovnog prostora 2.678 € i vraćanje pozajmice iz prošle godine 2.000 €, kao i organiziranje zabavne večeri u iznosu od 3.635 €.

Skupština je također razmatrala prijedlog financijskog plana za 2003. godinu, koji je gotovo dvostruko veći u odnosu prema minuljoj godini, a rezultat je potrebe financiranja brojnih dodatnih aktivnosti koje proistječu iz programa rada za ovu godinu. Planira se da će ukupni rashodi biti 40.145 €. Od značajnijih stavki troškova biti će: bruto osobni dohodak službenika s obvezama prema kolektivnom ugovoru u iznosu od 7.200 €, dok će 6.000 € biti usmjereno za financiranje »Hrvatskoga glasnika«. Za organizaciju okruglog stola »Zakon o manjinskim pravima« predviđeno je 3.200 €, kao i financiranje programskih aktivnosti u iznosu od 16.300 €.

Predviđeni ovogodišnji prihodi Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore iznose 40.144 € Očekuje se da će se najveći dio sredstava u iznosu od 11.814 € dobiti od Vlade Crne Gore, a od Vlade Republike Hrvatske najmanje 6.500 €, dok bi Hrvatska matica iseljenika trebala sudjelovati u financiranju manifestacije »Boka u Zagrebu«.

Na sjednici Skupštine usvojen je Plan aktivnosti Društva u ovoj godini. Ovaj se dokument sastoji od dva dijela. U prvom se dijelu ističu permanentni zadaci, dok se u posebnom dijelu govori o zadacima u pojedinim mjesecima. Permanentni zadaci su razvijanje svijesti o pripadnosti svom matičnom narodu u Hrvatskoj te propagiranje saznanja o kulturnim, znanstvenim, pomorskim, graditeljskim, ekonomskim i vjerskim vrijednostima i dostignućima u Crnoj Gori. Jedan od zadataka bit će i obavljanje priprema za otvaranje Hrvatskoga kulturnog centra u Kotoru, te formiranje Hrvatske matice u Crnoj Gori.

U nastavku rada sjednice **Marija Brainović** je govorila o sprovedenim aktivnostima formiranja novog tijela Skupštine, Predsjedništva Društva. Priopćila je da je Upravni odbor na sastanku održanom neposredno prije Skupštine, uz prisutnost svih povjerenika s područja Crne Gore, uskladio prijedloge za nove članove Predsjedništva, pri čemu je odlučeno da spomenuto Predsjedništvo čine članovi iz općina Kotor i Tivat. Iz Kotora je predložila **Tripa Schuberta**, **Milenka Pasinovića** i **Daria Musića**, a iz Tivta **Andriju Krstovića** i **Albina Polaka**.

PROMOCIJA »HRVATSKOGA GLASNIKA«

Posebni dio Skupštine Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore bio je posvećen izlasku prvoga broja »Hrvatskoga glasnika«. Prijedlog da se prvi put u povijesti Hrvata na području Crne Gore pokrene izdavanje vlastitog lista počeo se realizirati potkraj godine, a na Skupštini je svim sudionicima i gostima podijeljen prvi broj.

Govoreći o toj publikaciji **Tripo Schubert**, predsjednik Društva rekao je: »Posebno moram naglasiti realizaciju projekta koji se drži povijesnim za hrvatski korpus, a to je početak izlaska »Hrvatskoga glasnika«. Prvi put u dugostoljet-

niji. Ukratko, on treba da bude glasilo visoke žurnalističke kvalitete kakvo mogu izdavati ljudi s ovih prostora, a to znači ugledno i cijenjeno kao što su stoljećima bili cijenjeni hrvatski pomorci, znanstvenici, povjesničari, umjetnici. Moramo u »Hrvatskom glasniku« pokazati da naš bokeljski fjord nije uzalud dobio naziv Zaljev svetaca. Ovdje su rođeni i preminuli takvi ljudi čija će djela živjeti vječno, dok je sunca i mjeseca. Naša je obveza da sve što se ovdje događalo ili se događa predstavimo na visokoj profesionalnoj razini.«

Glavni urednik je govorio o financijskim teškoćama koje, ne budu li prevladane,

Glavni urednik Tomislav Grgurević promoviše »Glasnik«

noj povijesti ovoga kraja izlazi iz tiska časopis Hrvata. Uvjeti su se stekli zahvaljujući entuzijazmu vodećih članova HGD-a Crne Gore uz potporu i razumijevanje mnogih subjekata.«

»Hrvatski glasnik« zvanično je predstavio **Tomislav Grgurević**, glavni urednik.

On je govorio o povijesti tiska u Boki kotorskoj od pojave prvoga glasila »Boka« 1908. godine pa do naših dana. Naglasio je da su prva bokeljska glasila vodila uravnoteženu međunarodnu politiku i da su bila tiskana ćirilicom i latinicom. Grgurević je, među ostalim, kazao: »Redakcija i ja osobno kao glavni urednik, smatramo da sljedeći brojevi »Hrvatskoga glasnika« moraju biti bolji, kvalitetniji i sadržajno raznovrs-

mogu dovesti do zastoja u izlasku lista. Obavijestio je skup i o namjeri HGD-a Crne Gore da počne izdavati »Bokeljski almanah«. U njemu će biti objavljavani najvrjedniji prilozi iz povijesti Hrvata u Boki kotorskoj, koje su pisali vrlo cijenjeni povjesničari, a koji su »ušli u legendu«, poput biskupa Pavla Butorca, don Iva Stjepčevića, don Nika Lukovića, don Antona Miloševića i dr.

Na sjednici Predsjedništva Društva, održanoj u ožujku u Kotoru, za predsjednika Predsjedništva i za predsjednika Društva izabran je Tripo Schubert, koji je i dosad uspješno obavljao tu dužnost, a bio je jedan od najagilnijih pokretača svih akcija u okviru Društva od početka njegova rada.

U Tivtu održan okrugli stol o ulozi i značaju hrvatske manjine u crnogorskom društvu

UVJETI BOLJITKA: POPIS STANOVNIŠTVA I ZAKON O NACIONALNIM MANJINAMA

»Uloga i značaj hrvatske manjine u crnogorskom društvu« bio je naziv okruglog stola koji je u organizaciji Agencije za lokalnu demokraciju iz Nikšića početkom veljače održan u Tivtu. Riječ je o prvom sučeljavanju mišljenja predstavnika političkog života Crne Gore, lokalnih vlasti, nevladinog sektora i ovdašnjih hrvatskih udruga o stanju političkih i ekonomskih prilika u kojima žive Hrvati u Crnoj Gori, te o aktivnostima koje treba poduzeti na poboljšanju njihovog i položaja pripadnika ostalih manjinskih naroda u Crnoj Gori.

Uz veoma upadljivo odsustvo, osim Narodne stranke, predstavnika svih ostalih relevantnih crnogorskih političkih partija, što su posebno zamijetili i organizatori okruglog stola, učesnici skupa u Tivtu usaglasili su se da je osnov za poboljšanje položaja manjinskih naroda u Crnoj Gori sprovođenje već nekoliko puta odlaganog popisa stanovništva u ovoj republici te donošenje Zakona o nacionalnim manjinama. Crna Gora je naime jedina od eks YU država koja još nije donijela Zakon o nacionalnim manjinama te se stoga ni ne zna ko u njoj čini većinski a ko manjinske narode. Osobitost Crne Gore, primijetili su prisutni predstavnici hrvatskih udruga, čini i to što ni sami Crnogorci zapravo još nisu definirali čine li oni većinski narod u toj državi ili su pak, većina Srbi.

»Kao što su se Srbi i Crnogorci sada, poslije toliko dugo vremena, jedva dogovorili o Ustavnoj povelji nove državne zajednice, tako će morati sjesti za stol u okviru republike nakon popisa stanovništva, dogo-

Tivat – marina

voriti se da li je u Crnoj Gori manjina crnogorski ili je manjina srpski narod. Onda će se riješiti i hrvatsko pitanje – prije toga nema rješenja« – smatra predsjednik Hrvatskog građanskog društva Crne Gore **Tripo Schubert**. Sprovođenje nekoliko puta odlaganog popisa stanovništva u Crnoj Gori Schubert i predstavnici ostalih hrvatskih udruga smatraju imperativnim jer je od posljednjeg popisa 1991. godine proteklo dosta vremena a ni on sam u, za Hrvate tada neprijatnim političko-sigurnosnim okolnostima na početku raspada bivše SFRJ, ne može biti mjerodavan i pouzdan reper koliko zapravo Hrvata živi u Crnoj Gori.

»Po tom popisu iz 1991. godine Hrvata je u stanovništvu Crne Gore bilo tek 1,6%. Budući da je popis rađen maltene u predratnim uvjetima, on nije realan jer se u onih 4,8% Jugoslavena u Crnoj Gori zapravo krije veliki broj Hrvata koji su se onda bojali tako izjasniti ili su bili pod latentnim psihološkim pritiskom da se ne deklariraju kao Hrvati« – mišljenja je Schubert.

Uz migracije stanovništva koje se u minuloj deceniji na ovim prostorima mogu karakterizirati svakako prije nego li ekonomskim, stanje brojčanih odnosa većine i manjinskih naroda je dodatno izmijenjeno, posebice u slučaju Hrvata kojima je tada nerijetko prijećeno, bili su pod raznim pritiscima te su se stoga i neminovno polako iseljavali sa svojih stoljetnih ognjišta u Boki Kotorskoj. Tu je činjenicu posebno podvukao predsjednik Hrvatskog građanskog društva »Napredak« Donja Lastva – Tivat, **Silvio Marković** izazvavši pritom blagu polemiku sa predstavnicom NS **Darkom Ognjanović** koja je podvukla da svi narodi na eks YU prostorima moraju ostaviti za sobom sve ružno što su jedni drugima učinili u nedavnoj prošlosti i okrenuti se suradnji u sprovođenju europskih integracijskih procesa.

Nešto što Crnu Goru u tim integracijama sigurno može usporiti ako ne i potpuno zaustaviti je činjenica da ona još nije donijela Zakon o nacionalnim manjinama kojima bi pravno definirala ko su sve u Crnoj Gori manjine te na kakva

prava mogu računati. Crna Gora uz to iz političkih razloga koji datiraju još iz vremena konfrontacije vlasti u Podgorici sa režimom Slobodana Miloševića u Beogradu, ne primjenjuje se inače dobar savezni Zakon o manjinama. Stoga crnogorske manjine, pa tako ni ovdašnji Hrvati, sada i ne uživaju prava koja mogu koristiti njihovi sunarodnici, primjerice u Vojvodini, gdje Hrvati već imaju svoja nacionalna vijeća, mnogo su bolje organizirani, a čine i prve korake na planu uvođenja nastave na hrvatskome jeziku u škole svoje djece.

»Osnova svega je pod hitno donošenje Zakona o nacionalnim manjinama u Crnoj Gori. Mislim da bi njime mi dobili jako puno jer, koliko sam pročitao u nacrtu zakona čiji je autor Rifat Rastoder iz SDP, mi bi npr. dobili Hrvatsko nacionalno vijeće te bi se onda između sebe mogli dogovoriti što ćemo raditi i kako ćemo djelovati« – ističe **Zoran Nikolić** iz HGD Crne Gore, dodajući da sve manjine u Crnoj Gori moraju dobijati i određeni iznos novca iz republičkog budžeta.

Učesnici okruglog stola posebno su u kontekstu ovog problema, podvukli značaj nacrtu Zakona o nacionalnim manjinama čiji je autor potpredsjednik SDP Rifat Rastoder ocijenivši taj dokument dobrom polaznom osnovom za reguliranje statusa i prava pripadnika manjinskih naroda u Crnoj Gori.

Predstavnici ovdašnjih hrvatskih udruga također su naglasili da smatraju da pojedine institucije ne pokazuju dovoljno razumijevanja i makar kurtoazni odnos prema njihovim skupovi-

ma, jer se najčešće na pozive za prisustvo na njima lokalni funkcioneri u Tivtu i Kotoru nisu odazivali. Djelujući do sada u formi NVO, hrvatske udruge u Crnoj Gori, bez obzira na svoj specifičan profil, bile su izjednačene sa ostalim NVO u postupcima konkuriranja za sredstva kod donatora ili državnih i lokalnih vlasti a koje do sada nisu pokazale da su baš široke ruke.

»Od 2001. godine od SO Kotor dobili smo samo 250 €, a naš projekat nije ni razmatran na nedavnom konkursu za financiranje NVO koji je raspisala posebna komisija Skupštine Crne Gore« – ističe predsjednik HGD Crne Gore Tripo Schubert, dok predsjednik HKD »Napredak« Silvio Marković napominje da je i ta organizacija imala dosta problema kada se, nakon svog osnutka, pojavila pred rukovodstvom SO Tivat sa zahtjevom za dodjelu prostorija. Schubert je naglasio i da su predstavnici hrvatskih udruga bili dobro primljeni kod najviših crnogorskih dužnosnika, bivšeg predsjednika **Mila Đukanovića** i eks premijera **Filipa Vujanovića**, te da je Vlada Crne Gore do svoje krize u prošloj godini, realizirala većinu onoga što im je obećala.

»Očekujemo da će i novi premijer sada u uslovima kada postoji stabilna Vlada ovako postupati prema nama i našim zahtjevima« – zaključuje Schubert.

Ipak, problem političke neorganiziranosti Hrvata u Crnoj Gori do sada je bio limitirajući faktor u jasnijem artikuliranju njihovih zahtjeva i zastupanju interesa ovdašnjih Hrvata. Nakon 64 godine napravljen je pomak pojavom prvog političkog subjekta Hrvata u novijoj povijesti Crne Gore – Hrvatske građanske inicijative, koja je u Tivtu postigla zapažen uspjeh na lokalnim izborima i postala dio nove lokalne vlasti a što

su naglasili i učesnici okruglog stola.

»Bilo je bojazni u vezi naše pojave i činjenice da smo politički subjekt sa nacionalnim predznakom ali mislim da smo našim djelovanjem do sada opovrgli razloge za bilo kakve strijepnje jer smo opravdali i svoj hrvatski ali i onaj građanski predznak iz svog imena. U raspodjeli funkcionalnih mjesta koje smo dobili u lokalnoj vlasti mi nismo išli na nacionalnu kartu već na profesionalnu i stručnu osposobljenost kandidata, te je mnoge i iznenadilo kada je HGI kao svoje prijedloge kandidovala i ljude srpske nacionalnosti« – rezimirao je dosadašnji učinak HGI njen

gorskoj javnosti što u posljednje vrijeme baš i nije bio slučaj.

»Do 1997. Crnoj Gori je bilo žestokog pritiska na Hrvate, a onda u naredne dvije godine do 1999., dobili smo puno beneficija, prvenstveno kroz Crkvu. Od 2000. godine smo u nezavidnoj situaciji jer više nikoga uopće nije briga za nas niti nas ko više primjećuje, a ovo što je sa HGI napravljeno u Tivu stoga je ipak veliki pomak« – smatra Nikolić.

Učesnici okruglog stola »Uloga i značaj hrvatske manjine u crnogorskom društvu« osvrnuli su se i na stanje u obrazovanju Hrvata u prosvjetnom sustavu Crne Gore. Ocijenjeno je

gorskog prosvjetnog sustava za korak najbolje i u toj oblasti, predstavnici hrvatskih NVO istakli su da će oni itekako voditi računa o školovanju sopstvene djece koje treba da slijedi kulturu, tradiciju i jezik hrvatskoga naroda ali bez opasnosti da to same Hrvate odvede u getoizaciju.

»Činjenica da sve više roditelja želi da se njihova djeca školuju na visokoškolskim ustanovama u Hrvatskoj trebala bi signalizirati državi Crnoj Gori da tu nešto nije u redu. Država se treba zabrinuti i analizirati zašto je to tako. Da nam ovdje netko pruži nešto bolje nego što se našoj djeci pruža npr. u Zagrebu, sigurno je da bi svi ostajali i studirali na Univerzitetu Crne Gore« – ističe Zoran Nikolić iz HGD CG, dok je dr Dalibor Burić podvukao da će se HGI zalagati da djeca Hrvata u Crnoj Gori uče i jezik i povijest svog naroda te da imaju prohodnost na ovdašnjim fakultetima.

Predstavnici hrvatskih udruga analizirali su i stanje kulturne baštine na prostoru Crne Gore gdje žive Hrvati uz ocjenu da se ona mora mnogo bolje štititi i valorizirati jer po svom značaju nadilazi nacionalne ili državne okvire.

»Ovdje smo svoji na svome – kultura na ovim prostorima praktično i jeste naša kultura i mi nemamo ništa protiv da je i drugi njeguju sa nama ali država za to mora naći više novca« – smatra predsjednik KHD »Napredak« Silvio Marković dok predsjednik HGD CG Tripo Schubert, napominjući da najviše kulturnoga blaga u Boki baštini upravo hrvatska manjina, naglašava da bi to moralo zainteresirati državu Crnu Goru za prezentaciju ovdašnjih kulturnih vrijednosti jer se kroz njih i ona kao država može dobro reprezentirati u svijetu.

Siniša Luković

Političko organiziranje Hrvata iz Tivta – detalj sa promocije HGI, 16.10.2002. godine

visoki funkcioner dr **Dalibor Burić**. On je podvukao da izborna regulativa u Crnoj Gori za sada ne garantira prelazak cenzusa za ulazak predstavnika hrvatske manjine u crnogorski parlament, s obzirom na relativnu malobrojnost toga naroda u ovoj državi. Burić ipak, smatra da će u suradnji sa državnim organima uskoro doći do adekvatnih promjena, te da će i Hrvati imati svoje poslanike u Skupštini Republike Crne Gore.

Pojavu HGI pozdravio je i Zoran Nikolić iz HGD CG objašnjavajući to činjenicom da se o Hrvatima sada govori u svim medijima te da su oni prisutni u crno-

da se teško može biti zadovoljan aktuelnom situacijom, što je najslikovitije predočio predsjednik HKD »Napredak« Silvio Marković na primjeru kako je školskoj djeci u povjesnicama objašnjena uloga pojedinih naroda i događaji u vezi raspada SFRJ.

»To je, najblaže rečeno, trovanje. Nakon što to pročita, dijete može samo misliti da mu je i sopstveni otac neprijatelj ili izdajnik«.

Ni u HGD CG nisu zadovoljni stanjem u obrazovanju, pogotovo načinom na koji se u Crnoj Gori pišu pojedini udžbenici. Uz napomenu da treba iskoristiti predstojeću reformu crno-

Svečanosti sv. Tripuna zaštitnika Kotora

U ZNAK VJERE U BOGA

U znak obilježavanja Dana sv. Tripuna, stoljetnog zaštitnika Kotora i Kotorske biskupije u Kotoru su održane brojne svečanosti u crkvi sv. Tripuna i na prostorima grada na kojima je bilo prisutno više tisuća vjernika i ljudi dobre volje. Svečanosti su počele, na tradicionalan način Lodama 27. siječnja, a završene 16. veljače skidanjem zastave sa kotorske katedrale. Svečanostima su prisustvovali i mnogi gosti.

Svečanostima sv. Tripuna prethodio je Proglas Bokeljima u Boki i izvan nje msgr. **Ilije Janjića**, biskupa kotorskog. U njemu je, između ostalog rečeno:

»Sveti Tripun je rođen 232. godine u Maloj Aziji u Frigiji u gradu Kampjadi. Mladi Tripun je dao svjedočanstvo za vjeru i za ime Isusovo za vrijeme Dacijeva progonstva. Prvi su krišćani mučenike štovali kao svete. Taj epitet svetog odmah je dobio i Tripun. Moći su mu prenesene za Carigrad gdje su mu na čast sagradili tri crkve. Kako se štovanje sv. Tripuna širilo ne samo u Carigradu nego i po Grčkoj, Siciliji i ostalim dijelovima Italije sve do Rima, tako su, njemu u čast posvuda gradili i crkve. Od IX. stoljeća, kako je već pomenuto, štovanje sv. Tripuna je našlo plodno tlo i na našim prostorima. Sagrađena je ne samo spomenuta crkva u Kotoru, kasnije i katedrala, nego su se sa širenjem štovanja sv. Tripuna njemu u čast sagradile i crkve u Morinju i na poluotoku Luštici. Svečev lik resio je zastavu grada Kotora,

njegov grb i gradski novac.«

U Proglasu, monsinjor Janjić govori i o drugim svecima na području Boke i zaključuje »Kao što su se naši spomenuti miljenici nadahnjivali na svetosti sv. Tripuna i tu svetost osobno postigli, tako bi i mi danas, na početku trećeg tisućljeća, trebali naše štovanje prema sv. Tripunu okrenuti prema izgradnji naše vlastite svetosti i mene kao biskupa i svećenika kao svećenike i redovnice kao Bogu posvećene osobe i vjernike bez razlike koje im je životno zvanje, da budu istinski vjernici, da bi tako svi skupa težili ka svetosti, tražeći da budemo Bogu odani, svakodnevno vršeći Božju volju – mogli uz pomoć onih koji su nas pretekli – posebno uz pomoć sv. Tripuna, da bi mogli ostvariti svoj životni smisao i da bi mogli u konačnici prispjeti u luku spasa, u Božije kraljevstvo. Na tu svetost potiču nas i biskupi HBK sa dokumentom koji je prošle godine izdan 'Na svetost pozvani'. Tom dokumentu se priključujem i ja čitavim svojim bičem. Neka nam uzor sv. Tripuna zagovor Blažene Djevice Marije, naše nebeske Majke, te zagovor naših Miljenika Boke, a i ostalih svetaca Crkve potakne da ostvarimo životno ostvarenje na koje nas potiču sam Svetitelj za postignuće naše odanosti Njemu i njegovoj volji preko svetosti.«

Inače, ove godine, u Kotoru su održane brojne prigodne crkvene i svjetovne svečanosti posvećene ve-

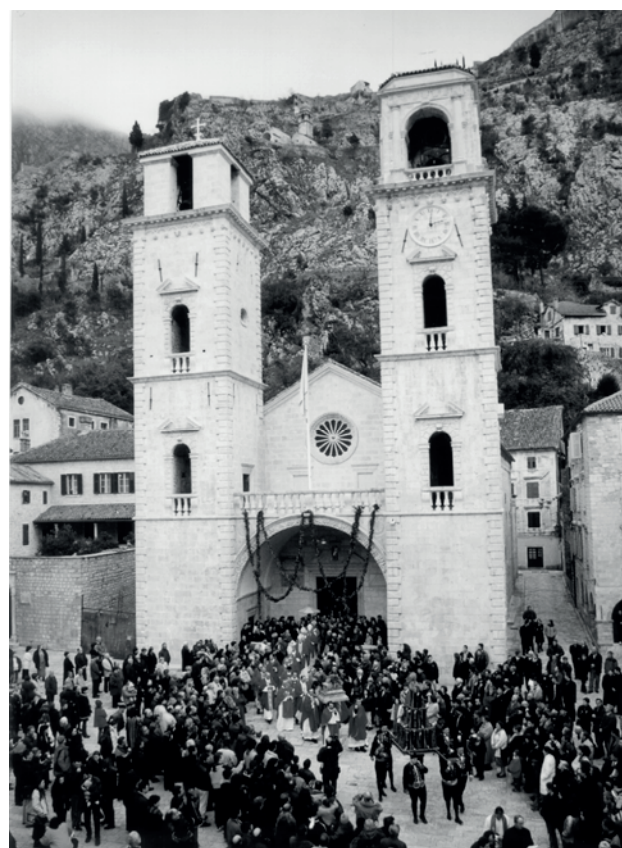
likomučeniku sv. Tripunu, stoljetnom zaštitniku Kotora, kotorske biskupije i drevne memorijalne institucije »Bokeljske mornarice«.

Svečanosti su počele Lodama i dizanjem svećarske zastave svetitelja na katedrali. Evo i crkvenih svečanosti koje su se odvijale u katedrali. Dana 30. i 31. siječnja i 1. veljače održana je u crkvi sv. Tripuna Trodnevice. Prvog veljače održana je sveta misa i svećeničko ređenje, a dan kasnije sveta misa i blagoslov svijeca (kandelora) te svečani prijenos relikvijara, večernja i kađenje svetih moći. Trećeg, na dan sv. Tripuna, u katedrali su održane svete mise u jutarnjim i popodnevnim satima. U okviru svečanosti u crkvi sv. Tripuna je održano i predavanje »Neumizirani napjevi iz lekcionara – pontifikala Kotorske biskupije – XI.–XII. stoljeće«. Predavač je bila profesor Marija Radulović-Vulić.

Od brojnih vanjskih svečanosti treba izdvojiti zbivanja u nedjelju 9. veljače kada je Odred »Bokeljske mornarice« iz Kotora dočekaao ispred glavnih gradskih vrata članove »Bokeljske mornarice« i pleh muzike iz Tivta. Potom je na trgu pred katedralom izvedeno tradicionalno kolo »Bokeljske mornarice« u čast svetog Tripuna. U katedrali je izvedena svečana pontifikalna misa koju je služio msgr. **Ivan Prenda**, nadbiskup zadarski a potom je bila priređena procesija gradom, prema negdašnjem, tradicionalnom protokolu.

Svečanosti svetog Tripuna u Kotoru su završene u nedjelju, 16. veljače svetom misom i skidanjem zastave.

U Kotoru su 27. siječnja počele Tripundanske sve-

čanosti. Po protokolu, uobičajnom posljednjih godina, vjernici iz Kotora i svih mjesta Boke Kotske prisustvovali su prvo pozdravu Gradske muzike ispred pravoslavne crkve sv. Nikole, u čast svetitelja sv. Save. Tom prilikom okupljenim se obratio protorej stavfor **Momčilo Krivokapić**. Prisutni su potom zajednički otišli na trg Sveti Tripun gdje su Lodama počele Tripundanske svečanosti.

Praćen burnim aplauzom građana Kotora i mjesta

Boke Kotske, osmogodišnji **Tripun Grgurević**, izgovorio je po 1.194 put Lode u čast ovog sveca. Novoizabrani mali admiral, koji nosi ime sv. Tripuna, izgovorio je sa balkona katedrale riječi pohvale svecu:

»Godišnje ponovljenje svečanosti, koju smo spremni da svjetkujemo, dok oživljuje u nama najmilije bogoljubne uspomene, podsjeća nas na sjajna djela naših praotaca, koji pod okriljem Čudotvorca, čije svete moći Kotor poštuje,

postadoše zaslužni za vjeru i za domovinu, a nama i njihovim sretnim potomcima, ostaviše slavno nasljedstvo.

Dakle, građani, nek se i ove godine proslavi predajnim sjajem uobičajnim obredima ova nama takomila svečanost, a neka nam svima bude podstrek isti onaj svetac radi kojega se ona i svetkuje.

Neka se tim najprije iskazuje slava Bogu Velikome, te poklon i štovanje slavnoj Djevici Mariji i poglavitom mučeniku Isusovu Sv. Tripunu.

Ej dopusti, Veliki Bože, nek' se za toliki niz stoljeća, koliko je do sada minulo trenutaka, razvije svake godine proslavljeni ovaj stijeg, a uvijek u slozi, sreći i ljubavi.

Slava! Slava! Slava!«

I jedna posebna zanimljivost: Tripun Grgurević, novoizabrani mali admiral »Bokeljske mornarice«, nakon 110 godina prvi je mali admiral koji nosi ime sveca.

Izgovanje Loda na trgu Svetoga Tripuna popratio je aplauzom veliki broj katoličkih, pravoslavnih vjernika i svih ljudi dobre volje. Potom je na katedrali podignuta velika bijela svečana zastava sa likom svetitelja u čiju se čast svečanosti odvijaju od 809. godine. Ovaj svečani čin praćen je zvukovima kola Bokeljske mornarice kojega je izvela Gradska muzika, pod dirigovanjem maestra **Nikole Čučića**.

Tako su 27. siječnja u Kotoru proslavljeni Dan Svetog Save i Lodama najavljen početak Tripundanskih svečanosti. Zvonima sa kotorskih crkava pozvani su građani još jednom da čuvaju stoljećima stečen zajednički suživot uz poštivanje nacionalne, duhovne, kulturne i vjerske tolerantnosti.

Završne tripundanske svečanosti u Kotoru

PROCESIJA I KOLO SV. TRIPUNA

U okviru vanjskih svečanosti na obali je obavljen svečani doček »Bokeljske mornarice« i pleh muzike iz Tivta, a potom je na Trgu Sveti Tripun izvedeno kolo u čast svetitelja. Održana su svečana pontifikaciona misa i svečana procesija.

U nedelju, 9. veljače, ispred glavnih gradskih vrata, u jutarnjim satima bilo je vrlo svečano: članovi Bokeljske mornarice iz Kotora svečano su dočekali svoje kolege iz Tivta i Herceg-Novog i pleh muziku iz Tivta. Nakon toga, prema tradicionalnom protokolu, Glavni odred »Bokeljske mornarice« se postrojio da bi admiral izvršio njegovu smotru.

Usljedio je ulazak u grad i na trgu Sv. Tripuna novi program. Članovi Bokeljske mornarice izveli su kolo sv. Tripuna. Još jednom čuli su se, u ovom ambijentu, zvuci kola koje poručuje »Uljezimo svi u kolo, rukama ruke pružimo...« Izvođenje kola pratilo je više hiljada građana Boke Kotorske. Na završetku kola u krug, kojega su tom prilikom formirali igrači, čiji je kolovođa bio **Tripo Milošević**, ušli su msgr. **Ilija Janjić**, biskup kotorski, **Borislav Ivošević**, vice-admiral, **Tripun Grgurević**, mali admiral i **Nikola Samardžić**, predsjednik Opštine Kotor.

Po završetku priredbi na trgu u katedrali sv. Tripuna održana je svečana pontifikaciona misa. Pozdravljajući prisutne goste nadbiskupe i buskupe iz Hrvatske, Italije i Crne Gore, među kojima je bio i nadbiskup splitski **Marin Barišić**, te ostale goste i vjernike Ilija Janjić, biskup kotorski, tom prigodom je rekao:

»Kao domaćin ove stare, ponosne kotorske crkve, danas prigodom vanjske proslave blagdana našeg zaštitnika sv. Tripuna,

časť mi je i dužnost sve Vas skupa pozdraviti u novobnovljenoj katedrali i to danas prvi put nakon što smo prije par dana započeli novu stvarnost društvene zajednice u ovim prostorima, zajednice u kojoj se nadamo sve većoj otvorenosti jednih prema drugima i sve većoj slobodi ljudskih, građanskih i vjerskih prava. Nadajmo se da je prošlo vrijeme verbalnog i psihičkog, a u okruženju i fizičkog nasilja kojega smo svi svjedoci u našoj nedavnoj prošlosti. U nama je istinska nada, da je nadošlo vrijeme liječenja, svih tih rana i da je nadošlo vrijeme oporavljanja i vrijeme napretka u svakom pogledu, a najviše u napretku, spoznaje duhovnih i moralnih vrednota. Također se nadamo i poboljšanju ekonomskog života svih građana. Dužnost nam je svima da nam život u ovom podneblju ne bude samo snošljiv, nego da u hrišćanskom duhu oprostimo eventualno nanesene uvrede i da jedni prema drugima budemo istinski raspoloživi za pomoć.«

Msgr. Ilija Janjić je potom pozdravio prisutne goste msgr. Marina Barišića, nadbiskupa splitskog, i metropolita kotorske biskupije, zatim **Slobodana Štambuka**, hvarsko-bračkog-viškog biskupa, **Želimira Puljića**, dubrovačkog biskupa i **Antu Ivasa**, šibenskog biskupa. Posebno je pozdravljen umirovljeni nadbiskup barski **Petar Perkolić**, te biskup biskupije Vittorio Veneto iz Italije **Alfredo Magarotta**. Usljedio je i pozdrav ostalim gostima i

Procesija ispred katedrale sv. Tripuna

vjernicima koji su prisustvovali svečanoj pontifikacionoj misi.

U završnom dijelu svoga govora Ilija Janjić je rekao: »Želim posebno poz-

draviti predvoditelja našnje svačanosti Svetog Tripuna monsinjora Ivana Prendu, nadbiskupa zadarskog čija je biskupija mnogostruko povezana

U očekivanju svečanosti ispred katedrale sv. Tripuna

Glavni odred Bokeljske mornarice na Trgu od oružja

sa kotorskom.« Istakao je da se slavna glava sv. Kreševana, zaštitnika Zadra čuva u kotorskom relikvariju. Naglasio je također: »Srebrni biskupski štap koji danas, Vi nadbiskupe nosite – pripadao je zadarskom nadbiskupu Vicku Zmajeviću koji je bio dični sin Perasta, a po njemu se naziva i zadarsko sjemenište. Križ relikvir koji se čuva u našem relikvariju bio je vlasnost župnika sv. Šimuna iz Zadra – Domenika Ferraria, a s tim križem je poznati kapucin Marko d'Aviano, koji će ove godine biti proglašen blaženim, blagoslovio vojsku Jana Sobjevskog koji je sa Austrijancima pobijedio Turke ispred Beča 1683. godine. Koterski biskup Frano Uccellini bio je đak zadarske bogoslovije, a kasnije profesor i rektor. Brojne generacije kotorskih svećenika školovane su u zadarskoj bogosloviji. Među njima su bili don Pavao Butorac, kasnije biskup kotorski i dubrovački, don Srećko Vulović, don Anton Milošević, don Ivo Stjepčević, don Niko Luković, don Ivan Matković. Više od stotinu godina Koterska biskupija bila je u sastavu zadarske Metro-

polije.«

Nakon što se mrsg. Ilija Janjić, biskup kotorski, u ulozi domaćina, obratio mrsg. Ivanu Prendi, nadbiskupu zadarskom riječima »Dobro nam došli nadbiskupe, i molim Vas započnite Euharistijsko slavlje«, počela je svečana pontifikaciona misa u čast svetog Tripuna koji je u ovaj grad stigao prije skoro dvanaest stoljeća, 809. godine, od kada je postao zaštitnik Kotora, umjesto ranijeg patrona sv. Đorđa, kotorskih pomoraca i svih kotorskih vjernika. Od tada pa do naših dana kult svetog Tripuna se širio u Boki Koterskoj a poštuju ga katolici i pravoslavni što su potvrdile na najbolji način i ovogodišnje Tripundanske svečanosti.

Tokom mise prisutnim vjernicima i ljudima dobre volje u crkvi obratio se nadbiskup Ivan Prenda, koji je, između ostaloga, kazao:

»Mi smo pozvani svjedočiti ovom pokoljenju, ljudima sa kojima živimo, svoju vjeru u Isusa Krista i svoju vjeru u ljude hrišćane, cijelim svojim životom.« Naglasio je također da je svako vrijeme imalo i svoje idole i svoje vjere i to doslovce i u prenese-

nom smislu. Zatim je kazao: »U naše vrijeme kao da čovjek ponovo upire pogled u ona vremena u kojima je ljudska misao tragala za Bogom, kada su nicalle prirodne religije, stremljenje ka vječnom«. Monsinjur Prenda u veoma nadahnutoj propovijedi govorio je i o odnosu živih prema vječnom, tražanjem za istinom i Bogom, te o temeljima vjere.

Po završenoj svečanoj misi otpočela je procesija. Bio je to istinski veliki događaj za sve žitelje Kotora posebno one koji su nekada doživljavali te divne trenutke u svojim sjećanjima, ali i za mlade koji su ovakav događaj vidjeli po prvi ili drugi put. Bilo je oblačno vrijeme, hladno, ali svima koji su posmatrali procesiju i u njoj učestvovali, bilo je oko srca toplo. Kako i ne bi. Moći svetog Tripuna, slavna glava, nakon dugo vremena, mogli su ponovo proći gradom. Sveti Tripun je opet išao putem kojim je došao u ovaj grad daleke 809. godine u mjesecu siječnju. Ljudi su obarali glave u znak sjećanja, poštovanja, u slavu sveca koji dvanaest stoljeća štiti grad i njegove pučane.

U procesiji su bili, kao u ona stara dobra vremena, zastave župa kotorske biskupije, križ koji je simbol naše vjere, sveštenstvo, redovnici i redovnice. Trebalo je malo vremena dok je formirana povorka ispred crkve čija je porta bila ukrašena, na tradicionalan način vijencem od lovorovog lista, a gore na glavnom stijegu vijala se zastava svetitelja dok su na vratima – prozorima na oba zvonika, sjevernom i zapadnom, stajale zastave.

Povorka je prolazila ulicama. Ljudi su se krstili, klanjali ili samo gledali. Dostojanstvena povorka išla je nijemo već davno utvrđenim putem kojega su stari Kotorani i Bokelji dobro znali. Nije se tu niti smjelo niti moglo, niti željelo, bilo što mijenjati. Prošla je povorka i ispred dvije pravoslavne crkve u gradu: svetog Nikole i svetog Luke. Vrata obje bila su otvorena, a u porti crkve Svetog Nikole stajali su pravoslavni sveštenici, članovi rukovodstva ove crkve, koji su tu bili stigli da bi se poklonili moćima velikog sveca i da bi time odali štovanje svojoj braći katolicima koji žive u ovom gradu. Bilo je to kao i nekada. Tradicija se nije promijenila. Ona se štuje. Mnogi u sebi promislili su u tom ugodnom trenutku: »Neka se nitko i nikada ne nađe tko će ovo narušiti.«

Potom je procesija obišla grad koji je bio sav u jednom posebnom svečarskom stanju. Ipak, nije sve bilo kao nekada: sada su snimale kamere, kojih nekada nije bilo. Reporter su tražili što bolje kutove, tražili da što bolje dočaraju veličinu trenutka. I u tome su uspjeli.

Tripundanske svečanosti u Kotoru završene su u nedelju, 16. veljače svetom misom, nakon čega je sa glavnog jarbola na kotorskoj katedrali skinuta zastava.

U Kotoru svečano otvoreno Predstavništvo Hrvatske gospodarske komore

POTICAJ PRIVREDNOJ SURADNJI

Predsjednik Hrvatske gospodarske komore, Nadan Vidošević, prilikom boravka u Kotoru bio je gost Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, u čijim je prostorijama razgovarao sa članovima Upravnog odbora o mogućnostima zapošljavanja, kao i o drugim zanimljivim temama. Tripo Schubert, predsjednik Društva, zahvalio je gosp. Vidoševiću na posjetu i pritom mu uručio iskaznicu počasnoga člana.

U Kotoru je 10. veljače 2003. otvoreno Predstavništvo Hrvatske gospodarske komore u Crnoj Gori. Svečanom činu prisustvovali su veleposlanik Hrvatske u Beogradu **Davor Božinović**, generalni konzul Hrvatske u Crnoj Gori **Petar Poljanić**, biskup kotorski **Ilija Janjić**, ministar pomorstva i saobraćaja u Vladi Crne Gore **Andrija Lompar**, predsjednik Privredne komore Crne Gore **Vladimir Vukmirović**, predsjednik Općine Kotor **Nikola Samardžić** i veći broj gospodarstvenika iz Hrvatske i Crne Gore, te brojni građani Kotora.

Na otvaranju Predstavništva govorio je **Nadan Vidošević** koji je, između ostalog, naglasio: »*Otvaranje predstavništva Hrvatske gospodarske komore u Crnoj Gori dio je naše ukupne politike. Hrvatska gospodarska komora ima već predstavništva u Sarajevu, Mostaru, Banjoj Luci, Beogradu, Prištini, sada u Kotoru, a tijekom ove godine i u Subotici. Time ćemo zaokružiti proces povratka na tradicionalna, uvjetno rečeno, domaća tržišta.*«

Ocijenjujući privrednu situaciju u objema zemljama, gosp. Vidošević je kao osnovni problem naglasio nedostatak tržišta, a kao primarni zadatak borbu za nova, pitajući: »*Što za nas znači Crna Gora? Ona nije velika zemlja, ali je naš susjed, a dobri odnosi sa susjedima zalag su*

za sreću i stabilnost u vlastitoj kući« – konstatirao je gost koji se zatim osvrnuo na dosad postignute rezultate u Bosni i Hercegovini, s kojom je prošlogodišnja razmjena dosegla milijardu dolara. Povećanje se očekuje i u zajednici Crne Gore i Srbije, naglasio je Vidošević, konstatirajući da je nezaposlenost velik problem i u Hrvatskoj i u Crnoj Gori, problem koji se ne može rješavati bez gospodarskog rasta. Naglasio je kao pozitivan primjer i suradnju u zajedničkim investicijama vjerujući da će takvih primjera ubuduće biti više. Izrazio je uvjerenje da će se uskoro ratificirati sporazum o slobodnoj trgovini i tako

Milo Đukanović, predsjednik Vlade Crne Gore, u povodu otvaranja Predstavništva Hrvatske gospodarske komore u Crnoj Gori, uputio je brzojav predsjedniku HGK-a Nadanu Vidoševiću u kome se, između ostalog, kaže: »*Otvaranje Predstavništva Hrvatske gospodarske komore u Crnoj Gori značiće podsticaj jačanju privredne i ukupne dobrosusjedske saradnje Crne Gore i Hrvatske, što je u obostranom interesu. Molim Vas da računate na punu podršku i spremnost Vlade Crne Gore da pruži puni doprinos takvoj saradnji.*«

ukinuti posljednje zapreke u kretanju trgovine na ovom području.

Vladimir Vukmirović, predsjednik Privredne komore Crne Gore, u ime udruženja privrednika Crne Gore, izrazio je uvjerenje da će, otvaranjem Predstavništva Hrvatske gospodarske komore, pri-

Sa otvaranja Predstavništva HGK u Kotoru

vredna suradnja između Hrvatske i Crne Gore ći uzlaznom putanjom. Konstatirao je da je privredi potrebna i podrška političara. Prisutne je pozdravio i direktor Predstavništva Hrvatske gospodarske komore u Crnoj Gori **Damir Pinjatić**.

Gost na spomenutoj svečanosti **Davor Božinović**, veleposlanik Hrvatske u Beogradu, izjavio je: »*Vjerujem da smo otvorili*

sjednika Općine Kotor. Tom se prilikom razgovaralo o dosadašnjoj suradnji Kotora sa susjednim općinama u Hrvatskoj, posebno u području turizma, te o mogućnostima proširenja tih kontakata ubuduće, što je u interesu obiju strana.

Nadan Vidošević sa suradnicima posjetio je prostorije Hrvatskoga građanskog društva i članova Upravnog odbora. Predsjednik **Tripo Schubert** upoznao ga je s aktivnostima Društva od osnivanja i s naporima koji se čine na povezivanju Hrvata u Crnoj Gori, koji su na ovim prostorima autohtoni narod. Tom se prigodom posebno govorilo o mogućnostima zapošljavanja Hrvata u budućim aktivnostima Hrvatske gospodarske komore na ovim prostorima. Izraženo je i mišljenje da Hrvati teško dolaze do posla često zbog objektivnih, a ponekad i zbog subjektivnih razloga.

Prilikom posjeta Nadana Vidoševića Hrvatskome građanskom društvu, gostu je uručena počasna iskaznica Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, na čemu se gosp. Vidošević srdačno zahvalio.

Nadan Vidošević, predsjednik Hrvatske gospodarske komore

VRATITI SE NA STARA TRŽIŠTA

»Naša je procjena da će, usprkos važnosti Podgorice kao glavnog grada Crne Gore, budući razvoj Crne Gore biti vezan uz obalni dio, prvenstveno zbog turizma i da će se kroz tu glavnu okosnicu razvijati uslužne djelatnosti gdje je šansa za nastup hrvatskoga gospodarstva. Zato smo se opredijelili da Predstavništvo bude u Kotoru« – riječi su gosp. **Nadana Vidoševića**, predsjednika HGK-a.

Što vas je rukovalo da u Crnoj Gori otvorite Predstavništvo Hrvatske gospodarske komore?

Kriza hrvatskoga gospodarstva počela je kad je Hrvatska izgubila svoja tradicionalna tržišta. Ovo se odnosi i na prostor bivše države Jugoslavije. U sklopu naše aktivnosti da ponovno vratimo hrvatsko gospodarstvo na to za nas nekada značajno tržište, prije sedam godina počeli smo razvijati sustav predstavništava. Započeli smo sa Sarajevom, Mostarom i Banja Lukom. Nastavili smo s otvaranjem predstavništva u Prištini na Kosovu i u Beogradu. Nakon toga došla je na red Crna Gora i u njoj Kotor. Uskoro ćemo, nadam se, otvoriti predstavništvo i u Subotici. To je dio naše ukupne gospodarske politike. Imamo već predstavništva u Bruxellesu i Vučitrnu. Uskoro vjerujemo da ćemo osnovati i predstavništvo u okviru Europske unije, a pripreme su u tijeku. Predstavništvo u Beogradu, otvoreno nešto ranije, još uvijek je u fazi konstituiranja.

Zbog čega ste izabrali Kotor za središte Predstavništva u Crnoj Gori?

Naša je procjena da će, usprkos važnosti Podgorice kao glavnoga grada Crne Gore, budući razvoj države biti vezan za obalni dio prvenstveno zbog turizma i da će se kroz tu glavnu okosnicu razvijati uslužne djelatnosti, gdje je

Nadan Vidošević u razgovoru sa predstavnicima HGD Crne Gore

šansa za nastup hrvatskoga gospodarstva. To je bilo odlučujuće pri našem izboru Kotora. Osim toga imali smo na umu da Kotor ima urbanu arhitekturu i veliku povijesnu važnost. To su bila dva glavna razloga zbog kojih smo se odlučili da Kotor bude središte Predstavništva Hrvatske gospodarske komore u Crnoj Gori.

Kakva je suradnja Privredne komore Crne Gore i Hrvatske gospodarske komore posljednjih godina? Raspoložete li podacima o razmjeni između Hrvatske i Crne Gore?

Nemamo preciznih podataka o razvoju odnosa gospodarstava Crne Gore i Hrvatske jer su se oni kod nas, sve do nedavno, vodili na jugoslavenskoj razini. Procjenjuje se da se posljednjih četiriju godina robna razmjena između Republike Hrvatske i državne zajednice Srbije i Crne Gore učtverostručila. O tome koliko je

stvarno povećana razmjena nemamo pouzdanih podataka, ali pretpostavljamo da bolju evidenciju imaju naši partneri iz Crne Gore na osnovi carinske deklaracije. Inače s Crnom Gorom izvrsno surađujemo i, na naše zadovoljstvo, ta suradnja ide uzlaznom putanjom.

Koji će biti osnovni zadaci Predstavništva Hrvatske gospodarske komore u Crnoj Gori i hoće li njezino povećanje dovesti do povećanja razmjene?

Hoće sigurno! To je pravo mjesto susreta hrvatskog i crnogorskoga gospodarstva. U ekonomiji nema jednosmjerne ulice. Znači, razmjenjivat će se roba i usluge u oba smjera. Dogodi li se ono što se dogodilo u Bosni i Hercegovini i na Kosovu, a vjerujemo da hoće, pred predstavništava u Beogradu i Kotoru sasvim ćemo sigurno povećati robnu razmjenu. O uspješnosti suradnje govori po-

datak da je razmjena dobara i usluga između Hrvatske i Bosne i Hercegovine dosegla milijardu dolara. Sada BiH čvrsto drži četvrto mjesto među ekonomskim partnerima Hrvatske. Ne vidim razloga da se to ne dogodi i s razmjenom između ovih država u oba smjera. Pritom je potrebno imati na umu i da je Crna Gora bila puno manji, ali važan partner. Ima prostora za povećanje i unapređenje suradnje, ali ima i problema jer je formiranjem novih poduzeća izmijenjena struktura. Dosta starih poduzeća u Hrvatskoj i Crnoj Gori više nema jer su u međuvremenu bankrotirala. Međutim, treba imati u vidu da su ostali neki kontakti i ljudi koji su nekad surađivali. Danas je potrebno tražiti nove putove za napredak koristeći se i starijim pozitivnim iskustvima.

Budući da govorim za »Hrvatski glasnik«, vjerujem da će Hrvati ovdje, koji imaju radnog iskustva i koji su radili u velikim poduzećima, dobri majstori i sposobni poslovni ljudi, u našoj suradnji naći svoje mjesto i iskoristiti mogućnost razvoja vlastitoga biznisa. To je najbolji način zarade. U ovom trenutku teško je sigurno predvidjeti kako će se ta suradnja razvijati i kojim tempom. Suradnja između Crne Gore i Hrvatske bit će svakako u interesu Hrvata koji žive u Boki kotorskoj i u Crnoj Gori.

T. Grgurević

NA SVJETLO DANA – SLAVNA PRO[LOST

Prva knjiga »Ex voto«, izašla je 1995. godine. Otad je objavljeno 28 knjiga, među kojima su i kapitalna djela o slavnoj bokeljskoj, i posebno peraškoj prošlosti, kao što su »Kulturna povijest grada Perasta«, »Razvitak i ustroj peraške općine« i »Boka Kotorska u 17. i 18. stoljeću«, autora Pavla Butorca. Don Srećko Majić, urednik, najavljuje uskoro objavljivanje novih knjiga, a programska će opredjeljenja ostati ista.

Kad je peraški župnik don Srećko Majić, urednik NIP-a »Gospe od Škrpjela« odlučio 1995. godine pokrenuti tiskanje vrijednih knjiga, nije mogao ni pretpostaviti da će tijekom sedam godina objaviti 28 knjiga, odnosno gotovo 6.000 stranica teksta. Pažnje vrijedan uspjeh, kojim bi se moglo podičiti i neko profesionalno novinsko izdavačko poduzeće, a ne jedan čovjek koji, osim ovog posla, radi i mnogo drugih poslova. Poznavanje problematike tiskanja knjiga, velik entuzijazam i radno pregalaštvo dali su rezultat iznad očekivanja.

Izdanja NIP-a »Gospe od Škrpjela«, široka po tematici, različita po odabiru, neka veoma luksuzno opremljena, a druga proširana, važan su doprinos pokušaju da se najpoznatija djela naše prošlosti otrgnu od zaborava. Trebalo je dosta truda i upornosti da se mnoga vrijedna djela pronađu, pripreme za tisak i tiskaju.

I naklada knjiga bila je različita. Od skromnih 500 primjeraka knjige »Uvijek na istom putu« – zbornika radova biskupa Iva Gugića, do 3.500 primjeraka knjige »Pustite malene k meni« Dragice Kuštre.

Svakako je najvredniji povijesni opus od pet knjiga župnika peraškog i biskupa dubrovačkog Pavla Butorca čiji svi objavljeni radovi, od kojih su

neki pretisci, imaju trajnu povijesnu vrijednost i svrstavaju autora u red najboljih istraživača bokeljske prošlosti skupa s don Ivom Stjepčevićem, don Nikom Lukovićem, te don Antonom i dr. Milošem Miloševićem. Riječ je o knjigama »Razvitak i ustroj peraške općine«, »Kulturna povijest grada Perasta«, »Kotor za samovlade (1355-1420)«, »Opatija sv. Jurja kod Perasta«, »Boka Kotorska u 17. i 18. stoljeću – politički pregled«. Ukupna naklada tih knjiga je 3.800 primjeraka i više od 1.800 stranica. S obzirom na zanimanje za te knjige, čija je prodajna cijena neuobičajeno niska za takvu vrst izdanja, moglo bi se očekivati da u dogledno vrijeme, bar neke od tih knjiga, budu ponovno tiskane.

Pavao Butorac rodio se u Perastu 1888. godine. Zaređen je 1910. godine i zatim biran za kotorskog biskupa, administratora Dubrovačke biskupije, pa rezidencionalnog biskupa dubrovačkoga, proglašen doktorom teologije *honoris causa*. Intezivno se i uspješno bavio i raznovrsnim znanstvenim i istraživačkim radom, objavivši dvadesetak knjiga i oko stotinu članaka. Zanimljivo je da su u izdanju NIP-a »Gospe od Škrpjela« objavljena tri kapitalna djela, koja čine sintezu kotorske i peraške prošlosti, izravno iz Butorčeve književne ostavštine. Rukopisi od kojih su ta tri

djela nastala, desetljećima su, u ona »crna vremena« komunističkog režima, stajali neiskorišteni i odbačeni, gotovo zagubljeni. Posebna vrijednost nekih od tih knjiga je znanstveni aparat koji ih prati. Uredništvo je moralo uložiti veliki trud da se ta veoma vrijedna djela pripreme za tisak.

Vidi se da su se priređivači spomenutih djela upravo rukovodili Butorčevom prosudbom: »Svaka se zdrava kultura ponosi tradicijom. Razumije se, ako se kultura shvaća za ono što jest, za duhovni kontinuitet, a ne za bljesak što se nenadano javi i učas mine. Tradicija je veza vjere za prošlost, sidro nade za budućnost. Kultura Perasta i Boka je zacrtana notom tradicionalizma. Tradicija je njezina snaga i njen odraz, njezina veza i njezina nada. Naš je pomorac, skoro bolesno odan tradiciji, odavno shvatio da je zemlja bez tradicije zemlja bez vrijednosti, a narod bez tradicije narod bez budućnosti.«

Ovakav stav i neupitna ljubav prema Boki morali su u Butorcu pobuditi nagon i želju za proučavanjem i pisanjem, dakle očuvanjem, otimanjem zaboravu, odnosno predstavljanjem svega što Boka jest.

Objavljena je još jedna posebno zanimljiva knjiga čiji je autor Pavao Butorac. To je »Peraški boj 15. svibnja 1654. godine«, u

Don Srećko Majić

kojoj su tiskana četiri kraća teksta spomenutog autora, prijepis sa srebrne zavjetne ploče na latinskom jeziku i prijevod na hrvatski, te još četiri pjesme u čast peraškog boja.

U izdanju NIP-a »Gospe od Škrpjela« izašla su i mnoga druga vrijedna djela koja imaju ne samo povijesnu vrijednost nego se čitaju i kao zanimljivo štivo. To su »Pustinjak«, čiji je autor don Srećko Vulović, poznati Bokelj iz XIX. stoljeća, svećenik i peraški župnik, vrsni teolog, povjesničar i lingvist, koji se u jednom trenutku upustio i u književne vode objavivši priču o pustinjaku koji je skončao na otoku mrtvih. »Pustinjak« je najprije bio objavljen u zagrebačkom »Vijencu« 1888. godine, a onda i u Zadru, oba puta bez veće pozornosti publike i književne kritike. Možda će treće izdanje biti sretnije sudbine, pa će povjesničari hrvatske književnosti zapaziti ne samo don Srećka Vulovića nego i druge zaboravljene bokeljske pisce i njihova djela.

Od brojnih knjiga u izdanju NIP-a »Gospe od Škrpjela«, izabrali smo još neke. Godine 1995. kao prvijenac peraškog izdavača, svjetlo dana ugle-

dala je knjiga dr. Miloša Miloševića »*Ex voto*«, u kojoj su duhovne pjesme. Autor je znanstveni radnik koji je cijeloga života bio i pjesnik. Više je objekata njegova poetskog interesa, a jedan od njih nosi autorov pečat. Riječ je o stihovima posvećenima sakralnim umjetničkim djelima i građevinama. Inspiracija te fasciniranosti je prije svega u njegovoj Boki, ali i drugdje, u Veneciji, u Rouenu, u svetištima u kojima pronalazi i legendu, i vjeru, i kontinuitet duha i njegova zemaljskog znaka.

Knjiga »*Uvijek na istom putu*« zbornik je radova posvećen dugogodišnjem kotorskom biskupu Ivu Gugiću, u prigodi 50. obljetnice misništva. Ova knjiga, koja konceptijski odudara od ostalih, dobro je došla ne samo običnim čitateljima nego i znanstvenicima koji se bave proučavanjem raznih aspekata bokeljske prošlosti. Na 330 stranica, devetnaest se autora pozabavilo raznim temama. Na prvim

je stranicama čestitka pape Ivana Pavla II. biskupu Gugiću i podaci iz biskupova života. Zbornik je podijeljen na tri tematske cjeline. U prvoj cjelini svojim radovima sudjeluju: Frane Franić, Ivo Gugić, Želimir Puljić, Josip Marčelić i Slobodan To-

rije Marović koji govore o stvaralaštvu autorice rođene u bokeljskoj koloniji u Mlecima. Od rane mladosti željela je postati redovnicom, što je ostvarila tek u 49. godini. Čitajući te sonete čitamo zapravo dnevnik njezina života iz kojeg upoznajemo njezina

Ana Marija Marović je još jedna istaknuta svećenička ličnost Boke kotorske (u idućem broju »Glasnika« opširnije o njenom ekumenskom i književnom djelovanju).

Već spomenuta izdavačka kuća »Gospe od Škrpjela« izdala je i druga vrijedna djela, među kojima je monografija »*Zvijezde mora*«, autora don Nika Lukovića, koja je nesumnjivo najluksuznije opremljena knjiga. U uvodnom tekstu te knjige govori se o štovanju Majke Božije u Koterskoj biskupiji.

Nakon sedam godina posao NIP-a »Gospe od Škrpjela« može se ocijeniti vrlo visokom ocjenom. Zahvaljujući toj izdavačkoj kući skupljeno je na jednome mjestu mnogo toga vrijednog iz kulturne povijesti i kršćanstva u Boki. Međutim, prema riječima urednika don Srećka Majića, teku pripreme za objavljivanje više vrijednih djela iz povijesti Boke kotorske, ali i iz ostalih područja znanstvenog stvaralaštva.

mović. Druga cjelina donosi, uglavnom, radove iz kulturne povijesti, i glavni je izbor zbornika. Poznati znanstveni radnici Atanazije Matanić, Frano Prijatelj, Miloš Milošević, Marija Saulačić i Jovan Martinović obrađuju veoma zanimljive teme iz bokeljske kulturne prošlosti.

Jednu od vrijednih knjiga čine »*Soneti*« Ane Ma-

razmišljanja, čvrste odgovore na vječna pitanja, raščišćene dvojbe. U središtu zbivanja te knjige žudnja je sestre Ane Marije za Kristom. Dvadeset dva soneta dio su pjesničkog stvaralaštva Ane Marije Marović, zabilježenog u vrijeme talijanskog *ottocento-a*. S talijanskog jezika preveo ih je don Gracija Ivanović.

NIP »Gospa od Škrpjela« – Perast od dosad izašlih 28 knjiga raspolaže s ovim knjigama:

Don Srećko Vulović, <i>Pustinjak</i> , 95 str.	cijena: 2,00 €
Pavao Butorac, <i>Razvitak i ustroj peraške općine</i> , 322 str.	12,00 €
Pavao Butorac, <i>Kulturna povijest grada Perasta</i> , 668 str.	15,00 €
Pavao Butorac, <i>Kotor za vrijeme samovlade (1355-1420)</i> , 143 str.	8,00 €
Pavao Butorac, <i>Opatija sv. Jurja kod Perasta</i> , 157 str.	2,00 €
Pavao Butorac, <i>Boka Kotorska u 17. i 18. stoljeću – politički pregled</i> , 303 str.	5,00 €
Niko Luković, <i>Zvijezda mora</i> , 87 str.	15,00 €
<i>100 godina prisutnosti sestara Sv. Križa u Boki Kotorskoj</i> , 214 str.	2,00 €
Divio Barsotti, <i>Dobar čovjek pred zlom u svijetu</i> , 57 str.	1,50 €
Divo Barsotti, <i>Otajstvo crkve u liturgiji</i> , 20 str.	2,50 €
Miloš Milošević, <i>Sam na palubi</i> , 120 str.	4,00 €
Antun Belan, <i>Sveti Tripun i njegova Katedrala</i> , 60 str.	3,00 €
Sestra Amabilis, <i>Majka Franciska</i> , 142 str.	5,00 €
Miloš Milošević, <i>Samoupravni status Perasta</i> , 93 str.	3,00 €
D. Torgkington, <i>Pustinjak</i> , 165 str.	3,00 €
D. Torgkington, <i>Prorok</i> , 222 str.	4,00 €
B. Hrvatovski, <i>Grilovica</i> , 120 str.	3,00 €

Knjige se mogu naručiti pismom na adresu:

don Srećko Majić, Župni ured Perast

ili telefonom:

082/373 513; 069-013 678

Dubrovački turisti oduševljeni Bokom

ORGANIZIRATI BOKELJSKE TURE

Hrvatske turističke agencije, osobito one iz Dubrovnika, tradicionalno organiziraju Montenegro ture tijekom kojih praktično zaobilaze predstavljanje najvrednijeg spomeničkog blaga u Boki kotorskoj ponajprije zato što u jednom danu moraju proći više stotina kilometara i zadržati se u mnogim mjestima.

Danas su se stekli svi potrebni preduvjeti da turističke agencije iz Dubrovnika u svoju ponudu uvrste i Bokeljske ture koje mogu biti veoma zanimljive turistima na odmoru u Dubrovniku i obližnjim mjestima.

Još su osamdesetih godina turističke agencije, i ostali organizatori izleta, iz Dubrovnika počeli dovesti u Crnu Goru sve veći broj turista koji su, najčešće, stizali autobusima. Spontano, jednoga su dana ti izleti imenovani u Montenegro ture. Prije početka graničnih sukoba, prije trinaest godina, u Crnu Goru je autobusima iz Dubrovnika stizalo na godinu više od trideset tisuća turista iz Slovenije, Njemačke, Mađarske, Danske, Nizozemske, Francuske i iz skandinavskih zemalja. Svake je godine broj turista koji su htjeli razgledati ljepote i kulturno-povijesne spomenike Crne Gore, bio veći. Zatim su slijedili događaji za koje ukratko recimo: spomenuli se, ne vratili se.

Bilo je potrebno dosta vremena da se ponovno stvore uvjeti za dolazak turista iz Dubrovnika u Boku kotorsku i Crnu Goru. Prve je godine, nakon bitnog poboljšanja uvjeta novim graničnim prijelazom Debelim Brijegom prošlo samo nekoliko tisuća turista. Broj turista se iz godine u godinu povećavao. Prošle ih je godine bilo više od deset tisuća. Svakoga je tjedna nekoliko turističkih autobusa stizalo u Herceg-Novu, Ko-

tor, Njeguše, Cetinje i Budvu. Međutim, za samo dvanaest do četrnaest sati gosti su brzo morali obići sve planirano kako bi uvečer navrijeme stigli u Dubrovnik.

Turistički radnici iz Crne Gore imali su, a i danas imaju, brojne primjedbe na način predstavljanja

sao i u prvi plan stavljaju putovanje, a ne upoznavanje sa svim zanimljivostima kraja kroz koji prolaze. Turistička organizacija Crne Gore dugo je zagovarala ideju da crnogorski turistički vodiči ujutro dočekuju goste na Debelom Brijegu, a navečer da ih otpreme sa istoga mjesta.

Palme u Herceg-Novom

Boka nije samo začarana slika prošlosti, ona je puna nade, zatočenica budućnosti. Vrijednost ovih krajeva, ovog zaliva, njegov značaj za razvitak mornarice i odbranu zemlje, nesrazmjerni su. Boka nije samo čudo od ljepote, ona je pozvana da igra veliku ulogu u razvoju zemlje. Širokogrudna ona zove braću iz cijele zemlje, da zajedno sa njenim sinovima, obnove staru slavu...

Nigdje kao u Boki čovjek se ne osjeća spremnim za put unatrag, na retrospektivno preživljavanje prošlosti, koja je ovdje živa i prisutna u starim kamenim kućama, gdje pradjedovske fotelje još čekaju nekadašnje goste, gdje renesansni balkoni uvijek odjekuju trubadurskim pjesmama, a zvona srednjovjekovnih crkava i danas mjere čase živima.

Aleksandra Serđukova

prirodnih ljepota i kulturno-povijesnih spomenika ove regije. Vodiči ne znaju važne podatke o ljepotama i spomenicima ovoga kraja. Oni koji su ih pratili često naglašavaju kako samo odrađuju po-

Međutim, takvi se zahtjevi nisu nikada realizirali. To je dobro zato što se time ne bi ništa promijenilo.

Montenegro ture su opravdale očekivanja. Donijele su znatnu dobit agen-

cijama koje ih organiziraju uz male troškove koje imaju za vrijeme boravka na terenu kojim prolaze.

Turistički stručnjaci nisu zadovoljni obavljanjem toga posla na području Boke kotorske. Autobusi prođu kroz Herceg-Novu, zatim kroz Lipce, gdje se nalaze poznati prapovijesni crteži i Risan, stari grad u kome se nalaze, između ostalog, i rimski mozaici iz drugoga stoljeća. U poznati pomorski grad Perast uopće ne vraćaju, iako u njemu mogu vidjeti kao malo gdje drugdje. Istina, autobusi se zadrže nekoliko minuta na platou sa sjeverne strane grada, da bi odande vidjeli otoke ispred grada. To su otoci Sv. Đorđe i Gospa od Škrpjela. Tada im vodiči pruže neke osnovne informacije. Međutim, otoci su pravo bogatstvo koje je potrebno drukčije predstaviti turistima. Sama činjenica da je jedan nastao na umjetni način i da se na njemu nalazi plutajuća pinakoteka, koju neki usporuju sa Sikstinskom kapeom, a na drugom je sačuvan jedan od najstarijih benediktinskih samostana u svijetu iz XII. stoljeća, zaslužuju veću pozornost.

U Kotoru se ponavlja gotovo ista priča. Za razgledanje kulturno-povijesnih spomenika, kotorskih zidina i njegove urbane arhitekture ostavljeno je također premlavo vremena.

Evidentno je da je veoma zanimljiva za turiste Montenegro tura, što potvrđuje da se ona veoma dugo održala i da među

turistima za nju vlada veliko zanimanje. Organizatori tih zanimljivih putovanja našli su svoj interes: posao je uhodan, utvrđeni su svi detalji, usavršena organizacija. Zato nitko ne može imati primjedaba na organiziranje Montenegro tura. Uostalom, to je stvar poslovne politike organizatora, u što se ne može nitko upletati ili na njih utjecati.

Međutim, postoji i druga strana medalje. Građani Boke kotorske često postavljaju pitanje: »Što je uradila Turistička organizacija Crne Gore i turistički centri Herceg-Novog, Kotor i Tivta, da se u sklopu jedne ture predstave sva bogatstva Boke kotorske, tj. njezine prirodne ljepote i kulturno-povijesni spomenici?« U razgovorima sa turističkim djelatnicima iz Hrvatske, što su se vodili posljednjih godina, nije bilo scenarija za spomenutu turu. Nedostajali su propagandni filmovi, fotografije, podaci. O nebrizi govori i podatak da ni crnogorske turističke agencije još uvijek nisu uvele u svoje programe Bokeljsku turu. Recimo otvoreno, katolički sakralni objekti u Boki kotorskoj, isključivo zbog svoje važnosti i povijesti, zaslužuju drukčiji tretman, što ne znači da je potrebno zaobilaziti i ostale spomenike, osobito pravoslavne sakralne objekte, koji također moraju imati zasluženi tretman.

Sjetimo se samo nekoliko podataka. Otok Gospa od Škrpjela nastao je

umjetnim nasipanjem kamena oko jedne hridi. Poslije je na njemu izgrađena crkva Gospe od Škrpjela, po kojoj je i dobio ime. U toj su crkvi prava bogatstva. Cijela je unutrašnjost ukrašena slikama Tripa Kokolje, a u međuprostoru se nalazi više od dvije tisuće zavjetnih pločica. To je jedna

drala sv. Tripuna, crkva sv. Marije Koledate, sv. Antuna, sv. Luke i sv. Nikole. Gradski bedemi su takođe zanimljivi kao i razgledanje specifičnoga urbanog ambijenta staroga Kotor.

Budući da su se odnosi između države Crne Gore i države Hrvatske potpuno normalizirali, valjalo bi

va u svijetu. Samo za prisjećanje. Na ulazu u bokokotorski zaljev je tvrđava Mamula, izgrađena prije dva stoljeća, veoma zanimljiva gostima iako je u lošem stanju. S druge strane je Plava špilja, ljepota nad ljepotama. U Tivatskom zaljevu su zanimljivi otoci Školj i Sv. Marko. U Kotorskom zaljevu veoma je atraktivan posjet već pomenutim otocima pod Perastom, gdje su već izgrađena pristaništa za manje brodove.

Da bi se cjelodnevne ture razgledanja bokokotorskog zaljeva mogle ostvariti, prijeko je potrebno poduzeti širu propagandnu aktivnost i agencijama, zainteresiranima za organizaciju tih tura predstaviti kompletnu satnicu obilaska, vremena predviđenog za kupanje u moru i ručak na nekom od brojnih atraktivnih prostora. To bi moralo biti popraćeno odgovarajućim fotografijama, a valjalo bi snimiti i kratak film zato da bi i zainteresirani turisti prije puta mogli saznati što ih čeka.

Želja je Hrvata, autohtonog naroda u Boki kotorskoj, da predstave svoju kulturnu prošlost svima dobronamjernima koji ovdje stignu. Ponosimo se onim što su stvorili naši preci s ostalim narodima koji su živjeli na ovom prostoru. Nije nam cilj da se vidi samo naša prošlost i katoličke crkve nego i one pravoslavne jer su i one dio velike i slavne prošlosti ovoga kraja. To je svakako i u interesu naše države Crne Gore kojoj i pripadaju sva ta bogatstva. Sve su ovo razlozi da se pride studioznom predstavljanju našega spomeničkog blaga i prirodnih ljepota ovoga kraja. Od toga bi imali višestruke koristi turističke agencije, turisti, naši muzeji, crkve i svi koji žive na ovom području.

T. Grgurević

Otok cvijeća i otok Sveti Marko

»Kažu ljudi koji svijet obidu da je taj jedan od najljepših položaja zemlje, i zbilja bi rekao da se ovdje priroda igrala, kada je ovo čudesno djelo na mahove stvarala.

Kada dođeš s mora, pošto si se nagledao pustijeh po pučini dalmatinskih ostrvca, što jedna drugu laktom kosi, pošto si se divio visini Velebita i Biokova, stravičnome padu Krke i bojadisanom Trogiru, da ti oku ne dodije, sve odjednom nestanu ostrvca čak do Krfa, pak se, usred ove nestašice, rastvore ušća kotorskog zaliva, kao da je tvorac tu namjestio da bude čovjeku spas.«

Stjepan Mitrov Ljubiša

od najvećih zbirki takve vrste u svijetu. Na otoku je i muzej. Na susjednom otoku Sv. Đorđe, gdje je najstarije peraško groblje, divne priče o prošlosti, tvrđava koja je branila ulaz u Kotor i Risanski zaljev. U Kotoru sakralni objekti, katolički i pravoslavni, zaslužuju posebnu pozornost, osobito kate-

razmisliti i o organiziranju pomorske ture kroz bokokotorski zaljev, koja bi morala biti zanimljiva i crnogorskim turističkim agencijama koje, što su posljednje godine pokazale, ne čine dovoljno da bi turistima predstavile sve prirodne ljepote i kulturno-povijesne spomenike jednog od najljepših zalje-

Aktivnosti Hrvatskog građanskog društva Crne Gore

VIŠE USPJEŠNIH SASTANAKA

Postupno se povećava broj naših aktivnosti i, što je veoma značajno, one se izvode ne samo u Boki kotorskoj nego i u svim mjestima gdje Društvo ima svoje povjereništvo. Nakon više od pola stoljeća održano je Tripundansko veče.

TRIPUNDANSKO VEČE

U prošlom stoljeću, prilikom održavanja svečanosti posvećene kotorskom zaštitniku sv. Tripunu, kotorski puk je priređivao tradicionalnu feštu »Tripundansko veče«. To je bila zabava koja se održavala u legendarnoj gradskoj kavani »Dojmi« (koja se nakon zemljotresa 1979. nije više obnovila), gdje su se Kotorani i pučanstvo Boke zabavljali uz prigodan program i obaveznu tombolu.

Kada su krajem 30-tih i početkom 40-tih ratni bubnjevi počeli svoj ples po Europi, ta lijepa već tradicionalna zabava, prestala se održavati. Nakon završetka rata, dolaskom komunističkog režima, ta fešta kao i ostale zabave takvog tipa bile su zabranjene. Trebalo je preko pola stoljeća da dođe vrijeme da se tako lijepa fešta obnovi. Pojavljivanjem na scenu, prije dvije godine, Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, rodila se ideja za obnovom ove tradicionalne fešte Kotorana.

Ta se ideja realizovala ove godine uz pomoć Hrvatske gospodarske komore i Hrvatske radio televizije, kao sponzora.

U tjednu proslave sv. Tripuna, točnije 8. veljače 2003., u restoranu »Elass« u Dobroti blizu Kotora, Hrvatsko građansko društvo Crne Gore upriličilo je pučanstvu Boke jedno ugodno zabavno veče, »Trpundansko veče«.

Na početku svečanosti gostima se obratio **Tripo Schubert**, predsjednik Društva u ime organizatora koji je gostima i učesnicima ove

uspjele priredbe poželio dobrodošlicu.

Goste su zabavljali klapa »Vela Luka« iz Vela Luke sa Korčule i pjevačica iz Splita **Izabela Martinović**. Prilika se pružila i našim mladim izvođačima da učestvuju u tako lijepoj fešti, pa su bili pozvani vrlo talentovana mlada pjevačica iz Tivta, **Nina Petković**, i popularna rok grupa »**Incident**« iz Herceg Novog.

Zabavu su uveličali i ugledni gosti, generalni konzul Republike Hrvatske u Crnoj Gori, **Petar Poljanić** sa suprugom, predsjednik Hrvatske gospodarske komore iz Zagreba, **Nadan Vidošević** sa suprugom i svojim suradnicima, predstavnik Veleposlanstva Re-

SASTANAK SA ČLANOVIMA DRUŠTVA U HERCEG-NOVOM

Zbog nedovoljne informiranosti članstva o radu Društva i nekih nedorečenosti oko toga, povjerenik Društva za Herceg Novi i okolice, **Seka Tonsati**, zatražila je od U.O. sastanak sa članstvom sa tog područja. Sastanak je održan 11. siječnja 2003. godine u prostorijama župskog ureda crkve Sv. Jeronima u Herceg-Novom. Prisustvovala je samo manji broj članova iako su bili svi obaviješteni. Zbog specifične političke situacije u Herceg-Novom razumljiv je nedolazak članstva u punom broju.

Sastanku su prisustvovali kao gosti, **Tripo Schubert**,

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA POKLONILA KOMPJUTOR

Tijekom prošle godine, prilikom susreta naših predstavnika sa ravnateljem Hrvatske matice iseljenika **Borisom Marunom**, obećana nam je pomoć u vidu opremanja naše kancelarije kompjutorom. Do realizacije tog obećanja došlo je početkom ove godine.

Krajem siječnja ove godine primili smo dragocjeni poklon – kompjutor, dar Hrvatske matice iseljenika, Odjel za hrvatske manjine. Postavljanjem kompjutera u našu kancelariju umnogome je olakšan rad Društva.

publike Hrvatske u Beogradu, **Stipan Medo**, crkveni veledostojnici i ugledni građani Boke kotorske. Cijela svečanost je popraćena medijski od strane HRT-a i prikazana na Hrvatskoj televiziji.

Već dva dana nakon objavljivanja zabave, sve su ulaznice bile rasprodate i tražila se karta više, što je dokaz velikog interesovanja pučanstva za ovu feštu. Zabava je uz pjesmu i glazbu trajala sve do ranih jutarnjih sati.

predsjednik Društva, **Dario Musić**, tajnik i **Selma Krs-tović**, član U.O.

Predsjednik Tripo Schubert pozdravio je prisutne i informirao članstvo o dosadašnjem radu Društva, planiranim aktivnostima, financiranju rada Društva kao i o izdavanju časopisa »Hrvatski glasnik«. Govorilo se i o problematici ućlanjenja novih članova.

U diskusiji su učestvovali svi prisutni, tako da je na kraju sastanka zaključeno da je sastanak bio uspješan

*Tripo Schubert otvara
Tripundansko veče*

i da se takvi susreti trebaju održavati i u buduće kako budu prilike zahtjevale.

POVJESNI SKUP HRVATA U BARU

U prostorima ljetnjikovca kralja Nikole u Baru 16. siječnja 2003. godine održan je sastanak predstavnika Hrvatskog građanskog društva Crne Gore sa članovima iz Bara, Sušnja, Spiča i Sutomora. Gosti su bili **Tripo Schubert**, **Dario Musić**, **Zoran Nikolić**, predsjednik, tajnik i dopredsjednik, te **Krešo Hibšer**, glavni savjetnik Petra Poljanića, generalnog konzula Hrvatske u Crnoj Gori.

Skup je otvorio **Vladimir Marvučić** iz Bara koji je upoznao prisutne sa ciljevima održavanja skupa za kojega je rekao da ga smatra povjeshnim. Sastanku je prisustvovalo 40 učesnika od ukupno 46 članova koliko ih do toga momenta bilo ućlanjeno. Tripo Schubert je govorio o obavljanim poslovima Društva i narednim zadacima a potom je Krešo Hibšer upoznao prisutne sa radom Konzulata i djelatnostima ovog diplomatskog predstavništva u Crnoj Gori. On je odgovarao i na mnoga postavljena pitanja posebno u svezi dobijanja domovnica i mogućnosti razvoja trgovinskih odnosa malih privrednika ove regije i Hrvatske.

Dario Musić

Političko organiziranje Hrvata u Općini Kotor

ZAJEDNO K ISTIM CILJEVIMA

Na inicijativu Predsjedništva Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore iz Kotora, organiziran je dana 17.3.2003. inicijativni sastanak sa pozvanim Hrvatima kotorske općine povodom političkog organiziranja.

Od strane pozvanih Hrvata sastanku su prisustvovali: **Boško Grgurević**, odvjetnik (Kotor), dr. **Mato Petrović**, liječnik (Kotor), **Stanka Montan**, knjižovotkinja (Perast); **Vedran Milošević**, privrednik (Kotor), **Nikola Dončić**, pomorac (Kotor), **Davor Biskupović**, službenik (Kotor), **Anto Prskalo**, taksista (Risan), **Nikša Pasoković**, službenik (Muo).

Tripo Schubert istakao je važnost ovog sastanka koji je upriličen povodom političkog organiziranja Hrvata na području Općine Kotor. Sazrelo je vri-

jeme da se Hrvati u Općini Kotor politički organiziraju, kazao je Schubert. Posebno se osvrnuo na iskustvo političkog organiziranja Hrvata u Tivtu i apelirao na zajedništvo svih Hrvata u Crnoj Gori. Predložio je da se buduća politička organizacija uključi u rad sa HGI – Tivat radi zajedničkog djelovanja.

U diskusiji su učestvovali svi prisutni. Usaglašeni su stavovi oko načina političkog organiziranja u općini Kotor. Odlučeno je da učesnici sastanka, zvanično predstavljaju Inicijativni odbor buduće političke stranke. Za predsjednika Inicijativnog odbora izabran je **Boško Grgurević**.

Drugog dana održan je zajednički sastanak predstavnika HGD CG, Inicijativnog odbora HGI.

Od strane HGI prisustvovali su **Dalibor Burić**,

Sa sastanka aktivista HGD CG, Inicijativnog odbora – Kotor

Marija Vučinović i **Antun Žegura**, od strane HGD CG **Tripo Schubert**, **Milenko Pasinović** i **Dario Musić**, a članove Inicijativnog odbora predstavljali su **Boško Grgurević**, **Anto Prskalo** i **Nikola Dončić**.

Sastanku je prisustvovala predstavnik konzulata Republike Hrvatske u Kotoru gosp. **Igor Grabar**.

Tema sastanka je bila upoznavanje udruga sa dosadašnjim radom i tekućom problematikom ka i dogovor o zajedničkom nastupu na političkoj sceni Crne Gore.

Dalibor Burić je prisutne upoznao sa radom na programu i statutu HGI – Tivat koji je u proceduri i uskoro će biti dat na uvid članstvu. Primjerak će biti dostavljen i HGD CG.

Donesen je zaključak da se nastavi sa dosadašnjim zajedničkim radom koji ima za cilj stvaranje jedne političke opcije na nivou općina Tivat, Kotor i šire, kako bi se djelovalo jedinstveno u parlamentu RCG.

Postignuta je suglasnost među udrugama i dogovoren slijedeći sastanak 29. 3.2003. godine u Tivtu.

Dario Musić

Uvođenje novih oblika u organizaciji rada Društva

PRVA PODRUŽNICA HGD CG U PODGORICI

ge teme od vitalnog interesa za Hrvate u Crnoj Gori, kao što su: zakon o nacionalnim manjinama; školovanju naše djece u Hrvatskoj – mogućnost smještaja u studentske domove, kao i davanje određenih olakšica prilikom upisa na fakultet; problematika viznog režima i dobijanja hrvatskih dokumenata, kao i rješavanje radno-poslovnog prostora za podružnicu u Podgorici.

Nakon upoznavanja prisutnih sa odlukama donesenim na godišnjoj skup-

štini Društva u Tivtu pristupilo se osnutku podružnice HGD CG – Podgorica. Izabran je Upravni odbor i predsjednik.

Za predsjednika je izabran dr **Đuro Kojan**, dok članove Upravnog odbora čine dr **Svjetlana Zeković** i **Ivan Nikić**. Upravni će se odbor proširivati u zavisnosti od broja članova podružnice i obujma posla. Zadatak Upravnog odbora je animiranje Hrvata sa tog područja da se u što većem broju uključe u rad HGD CG.

Dario Musić

Sastanak sa članstvom u Podgorici

Predsjedništvo HGD CG sa povjerenikom iz Budve, **Ljerkom Dragičević**, održalo je 23.3.2003. godine u prostorijama župnog ureda u Podgorici, prvi sastanak sa članovima Društva iz Podgorice. Sastanku je prisustvovalo 17 članova od ukupno 24.

Skup je otvorio i prisutne pozdravio dr **Đuro Kojan**, povjerenik Društva za Podgoricu. Tripo Schubert je upoznao prisutne sa dosadašnjem radom Društva kao i budućim zadacima i ciljevima.

Vođena je diskusija kojom su obuhvaćene mno-

Aktivnosti Društva prijatelja Perasta

MRTVI GRAD ČUVA OBIČAJE

Društvo prijatelja Perasta, prema planu aktivnosti za ovu godinu, posebnu će pozornost obratiti obilježavanju tradicionalnih običaja, a to su: Pozdrav mađu, Gađanje kokota i Fašinada. Otkako su, prije petnaest godina, te svečanosti ponovno »ugledale svjetlo dana«, za njih vlada sve veće zanimanje. Vjerujemo da će tako biti i ove godine.

Nadete li u Perastu nekog mještanina kod kuće 1. svibnja, u satima kad se obavlja *Pozdrav mađu*, 15. svibnja, kada je *Gađanje kokota* i 22. srpnja u vrijeme *Fašnade*, budite uvjereni da nije starosjedilac nego doseljenik od prije nekoliko godina. Za stare je Peraštane pitanje časti i velika obveza da za sve vrijeme trajanja spomenutih tradicionalnih svečanosti budu tamo gdje im je mjesto, tj. na Trgu sv. Nikole ili na otoku Gospe od Škrpjela. Ništa ih u tome ne može spriječiti, osim bolesti. Nekada su i u peraškim poduzećima radnici prekidali rad kako bi mogli sudjelovati u obilježavanju običaja.

U Društvu prijatelja Perasta, organizatoru tih svečanosti, kažu da je za vrijeme velikih peraških priredaba redovito lijepo vrijeme. Zato i ne slušaju vremenske prognoze za te dane. Građani s velikim ponosom ističu da su toga dana uvijek s njima Bog, Isus Krist i Gospa, koji ih čuvaju.

Peraške glavne fešte u prošlosti inspirirale su pjesnike, skladatelje, slikare i ostale umjetnike koji su na svoj način opisali viđeno i to ostavili da se ne zaboravi. Njihovo se okupljanje očekuje i ove godine.

Prvog se svibnja na peraškoj rivi priređuje atraktivan program s naslovom *Pozdrav mađu* kojim Peraštani dočekuju najljepše godišnje doba – proljeće. Svi se okupe, vesele, časte na originalan način poznat

Perast

od davnina. Kako je Perast doplovio iz legendi, sa sobom nije mogao donijeti zapisanu godinu rođenja tog rituala. Neprijeporno je da *Pozdrav mađu* potječe iz pradavnih vremena i najstariji je bokeljski običaj sačuvan među katoličkim vjernicima do naših dana. Međutim, današnje su svečanosti puno skromnije od onih koje su se održavale u doba kada je Perast bio na vrhuncu moći.

Prije svečanosti Peraštani uredi i posebno dekoriraju ambijent u kojem će se održati *pozdrav mađu*. Okite obalu i obližnje kuće. Oko hrastova odvija se glavna svečanost. Najprije se kite grane naročitim znamenjem: bočicama mlijeka i vina, kolačima, tj. koromanima i ostalim ukrasima. Za taj dan posadi se hrast ispred župne crkve sv. Nikole, najveće u Perastu. Nakon obavljenog posla domaćin poziva sve nazočne da se posluže koromanima i bijelom kavom. Zatim počinje narodno veselje: formira se povorka koja obilazi grad, na čelu koje su pjevači

koji pjevaju peraške i ostale primorske pjesme. Kreću se peraškom cestom i glavnom peraškom ulicom.

Veoma je atraktivna fešta *Gađanje kokota*, kojom se obilježava pobjeda Peraštana nad Turcima 15. svibnja 1654. Toga su dana Turci iznenada napali Perast s kopna i sa mora, s devet gusarskih galija. Peraštani su uspjeli obraniti grad, ali su Turci, koji su stigli galijama, opljačkali slabo branjene otoke Sv. Đorđa i Gospu od Škrpjela, i gotovo ih sraznili sa zemljom. U toj je borbi poginuo Mehmedaga Rizvanagić, turski komandant.

U čast ove pobjede, za koju Peraštani vjeruju da je izvojevana uz pomoć Gospe i sv. Nikole, svake se godine na taj dan organizira velika svečanost. Zavjetna ophodnja odvija se vrlo svečano, a u crkvi sv. Nikole služi se sveta misa za pokoj duša poginulih. U znak zahvalnosti Gospi donosi se njezina slika iz crkve Gospe od Škrpjela. Nekada su se na taj dan okupljali naoružani

ni Peraštani, a odred mornara posjećivao je predsjednika općine koji im je predavao gradsku zastavu s likom sv. Marka i općinskim grbom. Spomenuto je znamenje bilo podignuto u Perastu na dan napada Turaka, a pozivalo je na borbu. Od tada se taj barjak zove ratni barjak. Poslije toga mornarica sa zastavom obilazi grad. Kada se, nakon povratka, povorka zaustavi na pjaci, mornari dobivaju po pet naboja praha za pušćane salve tijekom svečanosti. Nakon obilaska grada, peraška se zastava diže na posebno pripremljen stup.

U međuvremenu se obavljaju pripreme za *Gađanje kokota*, završnoga čina ove svečanosti. Kokot se postavi na dasku u moru udaljenu na puškomet. Pobjednik dobiva na dar rubac, koji se priveže za stup Zdravstvenog vijeća. O nabavci kokota i odvijanju natjecanja brine peraški vojvoda.

Međutim, prije natjecanja služi se svečana misa u župnoj crkvi, na kojoj mještani i svećenici zahvaljuju Gospi što ih je spasila. Kad se, nakon misnog slavlja, Gospina slika iznosi iz crkve, mještani pucaju iz pušćana. Čuje se prva pušćana salva. Druga salva slijedi kad povorka prolazi pokraj Bronzine kuće, treća se čuje kad je slika nasuprot stolnoj crkvi, četvrta – kad slika prođe Ćorkove i Bujoviće, a peta nakon povratka u crkvu. U povorci, poslije oružnika i sudaca koji predvođe procesiju, stupa čovjek koji

nosi barjak uz šest svijeća. Zatim slijedi barijak sv. Antuna, križ i svećenici, pa Gospina slika na nosiljci koju nose četiri svećenika. Poprsje slike ukrašeno je odličjima kojima su razne države odlikovale Peraštane, a oni su ih poklonili svojoj Gospi.

Tako je izgledalo obilježavanje 15. svibnja, dana velike peraške pobjede, do 1941. godine, kada je ova tradicija, što lijepu prošlost znači, prekinuta. Danas ne postoji objektivna mogućnost da se ta svečanost realizira na način utvrđen prijašnjim protokolom. Ipak, Peraštani su s razlogom uporni. Prilagodili su program no-

pobijediti Turke. Poslije mise procesija ide Perastom duž obale, a zatim glavnom ulicom. Na čelu procesije nosi se križ i barjaci, zatim idu svećenici i časne sestre obučeni u crno, pa narod. Procesiji se priključuju i turisti koji to žele. Nosi se i slika Gospe, koja se stalno čuva na otoku Gospe od Škrpjela. Ta se slika nosi od 1442. godine, kada je i naslikana. Nisu je nosili samo u »crnim« ratnim godinama i u doba komunističkog režima. Lijepo je kada Peraštani, vjernici i ljubitelji tradicija, nisu zaboravili dobre stare običaje. Najveća zasluga za to pripada Društvu prijatelja Perasta.

Peraštana, organizira se *fašinada*. Nekada je to bilo puno ljepše i sadržajnije nego što je danas. O tome je pisao biskup Pavao Butorac, najpoznatiji kroničar peraških zbivanja: »Na dan sv. Marije, kad se po predaji slavi našešće Gospine slike ili početak gradnje otočića, uvečer dovlače mladići, sabrani u Gospinoj lađi, pod upravom vojvode, oveću nakrcanu barku, o trošku općine, i iskičenu barjacima i granama, pjevajući tradicionalne pučke popijevke, uobičajne u toj prigodi, iz Boke, ispod grada do pred Gospin otočić. Ovaj običaj se zove *Fašinada*, a pridružuju

koje će, kada stignu na određeno mjesto, baciti u more. Ovu dugu povorku od više desetaka baraka, prate turisti i mještani s obale, a zatim i oni, raznim prijevoznim sredstvima, kreću na otok Gospe od Škrpjela da bi vidjeli završni čin ove velike i neobične crkvene svečanosti. U barkama su i sada, kao i nekada, samo muškarci.

Pomnim čitanjem starih protokola o svečanostima kao što su *Pozdrav mađu*, *Gađanje kokota* i *Fašinada* može se primijetiti da su sve one u prošlosti bile organizirane vrlo svečano uz sudionništvo gotovo svih peraških *feštanjula*.

Otok Gospa od Škrpjela

vonastalim uvjetima. Oni danas, bez pomoći matične općine Kotor i potrebnih sredstava, uspješno obilježavaju svoj Dan pobjede.

U poslijepodnevnom satima, 15. svibnja, u Perast stiže glavni odred Bokeljske mornarice. Nekada se ovdje okupljalo više od stotinu pomoraca odjevenih u odore peraških mornara. Danas sudjeluje oko pedeset članova Bokeljske mornarice iz svih mjesta bokokotorskog zaljeva. Nakon ceremonijala na trgu, oni ulaze u crkvu i prisustvuju misnom slavlju koje predvodi peraški župnik. Prisutni se zahvaljuju Bogu što im je u pravom trenutku pomogao

Mnogi prijatelji starih običaja smatraju da je najatraktivnija tradicionalna svečanost u Boki kotorskoj *fašinada*, koja se održava 22. srpnja u čast sv. Mariji Magdaleni. Na taj je dan 1442. godine, prema predaji, na škripu pod Perastom pronađena u moru Gospina slika. Peraštani su to shvatili kao njezinu želju da se na tome mjestu nastani. Zato su odlučili da se oko hridi izgradi otok, a zatim i crkva na njemu. Oko hridi trebalo je potopiti brojne stare jedrenjake i nasuti tisuće tona kamenja kako bi »izronio« otok i na njemu crkva za Gospu.

U znak sjećanja na taj dan i neimarski pothvat

im se i druge barke o trošku privatnika iz Perasta i okolnih sela. Neki to izvedu narednog dana.«

Danas Peraštani održavaju otok izgrađen prije pola milenija i uklanjaju štete nanesene u zimskom periodu. *Fašinada* završava zajedničkom molitvom, skromnom večerom i pjevanjem. Na obali u Perastu ljudi uživaju u prelijepoj rasvjeti otoka koja pruža oku idiličnu sliku Gospina ambijenta.

Danas se *Fašinada* u Perastu odvija na drukčiji način. Na dan Gospe, u poslijepodnevnom satima, okupe se u Perastu *barkarioli* s barkama pa odatle u vezu plove prema otoku. U barkama je i kamenje

Danas je drukčije i puno skromnije. Međutim, to se ne smije zamjeriti. Perast je puno izgubio od negdašnje važnosti, a od 1952. godine nema više ni status općine. U međuvremenu je broj stanovnika višestruko smanjen. Mali je broj Peraštana učlanjenih u Bokeljsku mornaricu. Nema ni dovoljno nošnji, a nedostaju i sredstva za obnovu starog oružja. U takvoj je situaciji Društvo prijatelja Perasta, organizator spomenutih priredaba, učinilo jedino što je moglo – proslave je prilagodilo mogućnostima, a program smanjilo. Dobro je što je sačuvana tradicija i što je prošlost spašena od zaborava.

Završene Kotsorske karnevalske svečanost

FINILI SU MARE BALI

Ovogodišnje Kotsorske karnevalske fešte protekle su u poštovanju starog, tradicionalnog protokola, ali i uz uspjele uvođenje nekih novina čime su bitno obogaćeni sadržaji i fešte napravljene interesantnijim. Ipak, trebalo bi utvrditi kriterijume šta se sve može uvrštavati u karnevalske programe. U nedjelju, 23. veljače, u sumrak na Macelu spaljivanjem karnevala, samo naivni su mislili da su zaista spaljena sva zla ovoga kraja. Njih je toliko da će svake godine stradati karnevaio zbog grijehova drugih.

U nedjelju, 23. veljače, po veoma lijepom, ali prohladnom vremenu, javnim suđenjem karnevalu i potom njegovim spaljivanjem završene su ovogodišnje Kotsorske karnevalske svečanosti na kojima je bilo više priredbi nego ranijih godina, ali među običnim narodom na ulicama manje veselja nego što je nekada bio slučaj. Stigla i stegla ekonomska kriza, primanja su sve manja i zato većina sve lošije živi a u takvim okolnostima teško se veseliti, a još teže radovati.

Udruženje »Fešta« odlučilo je da se ove godine karnevalska povorka formira u Dobroti, kod plivačkog bazena, što je bilo veoma dobro rješenje. Nakon toga, šarolika karnevalska povorka na čelu sa nesretnim Seksilijem Trafikantom, krenula je ka mjestu gdje se zločincu trebalo suditi. U povorci su bili gradska muzika, mažoretke, balerine, stotine maski i figure koje su davale svečani izgled povorci. Naročito su bile zapažene grupne maske među kojima je posebnu pažnju skrenula na sebe grupa od pedesetak maski koje će predstavljati Kotor na Karnevalima u inozemstvu.

Povorka, koja je bila dobro organizovana dovela je optuženog pred Slavni sud Komunitadi kotsorske koji mu je trebao suditi za sva nedjela učinjena tokom godine. Ovoga puta sudilo se Seksiliju Trafikantu, što potvrđuje da se

posljednjih mjeseci poznata afera »Seks-trafikant« ne silazi sa prvog mjesta rang liste interesiranja javnosti.

Suđenje se odvijalo po tradicionalnom protokolu. Sud je čuo optužbu tužitelja koji je govorio o

nevolje i zla, ipak treba znati da i među mladima caruje droga.« Čule su se i mnoge druge konstatacije kao što je zaključak da bi svi mogli da prisegnu da privatnih trafika ima na svakom mjestu, te da je sada definitivno nestala

sljednja volja osuđenog zločinca, određeni egzekutori odveli su ga na Maceo gdje je izvršena presuda suda. Dok je gorio čule su se želje građana: »Dobro bi bilo da sa njim nestanu i zla koja je stvarao!!!« Međutim, teško je vjerovati da je netko pomislio da će uskoro doći bolje vrijeme sa manje brojnih problema.

Šarolika, vesela i raspojasana povorka djelovala je impresivno što je znak da se tradicija ne zaboravlja. Međutim, organizatori bi uradili dobru stvar ako bi raspisali javni konkurs za tekst suđenja karnevala jer očito posljednjih godina skoro stalno, ponavljaju se brojne stereotipne konstatacije. Primjer Herceg-Novog govori da treba angažovati što više ljudi vičnih peru i posebno humorista.

Nakon spaljivanja karnevala na Macelu, gdje su do sada pogubljene na desetke karnevala, najveći broj učesnika u povorci i posjetilaca krenuli su u Stari grad gdje su na Trgu od oružja, ali ovoga puta bez oružja, publiku zabavljali »Trio gušt« iz Splita i »Montenegrosingersi« iz Tivta. U tim satima Kotor je bio onaj pravi: stari, veseli, raspojasani mediteranski grad.

Bio je to kraj ovogodišnjih Kotsorskih karnevalskih svečanosti koje je vrlo uspješno organiziralo Udruženje »Fešta« osnovano prije pet godina. Na mnogim mjestima čula se pjesma: »Finili su Mare bali...«

»Kotsorska vlastela« – grupni portret pred katedralom sv. Tripuna (slika gore) i u defileu na Međunarodnom karnevalu na Rijeci (slika dolje)

mnogim zlodjelima Seksilija Trafikanta, koji je mirno saslušao inkrimirana djela što su mu bila stavljena na teret. Kako je običaj Slavni sud Komunitadi kotsorske dao je riječ i branitelju koji se zapitao: »Zašto moga klijenta krive, kada od šverca cigara mnogi dobro žive. Cinio je on i mnoge druge

naša flota, nekada sigurni izvor mirnog života Borkelja.

Nakon toga sud se povukao na vijećanje i za samo nekoliko minuta presudio: »Osudujemo na smrt spaljivanjem velikog zafrkanta kotsorskog karnevala Seksilija Trafikanta.«

Bez prava na žalbu, nakon što je pročitana po-

Ovogodišnje Katorske fešte, koje su trajale skoro mjesec dana, obilovale su mnogim zanimljivim sadržajima. U program su unesene i mnoge novine a da pritom nijesu narušeni okviri poštivanja tradicije i onoga što se nekada za vrijeme karnevala dešavalo u Kotoru.

Prethodno su održani brojni programi od kojih treba posebno izdvojiti tradicionalni »Abrum« čiji je zadatak da stvori pravu atmosferu za finale. Na njemu je bilo dosta maski. Bilo je ugodno te noći biti u Kotoru kada su maske šetale gradom kao nekada u dobra stara vremena.

Vrlo lijepa priredba bio je »Dječiji karneval« koji je privukao pažnju ne samo mališana nego i odraslih. Na njemu su nastupili: dječje igraonice, mažoretke iz Kotora i Tivta kao i veliki broj dječaka i dje-

voyčica sa maskama. Dječja karnevalska povorka prošla je ulicama Starog grada. Na Trgu od oružja održano je suđenje dječjem karnevalu – Petru Panu, koji je bio okrivljen za sva nedjela u protekloj godini ali nije osuđen na najstrožu kaznu – spaljivanje na lomači, već ga je Sud uputio na popravni ispit. Najbolje maske dobile su pedeset robnih nagrada. U programu su sudjelovali Gradska muzika, mažoretke Kotora i Tivta. Međutim, za žaljenje je što niti jedna televizijska stanica nije pratila odvijanje ovog šarolikog programa, a izostalo je i učešće oficijelnih vlasti, što se nije smjelo desiti u gradu koji ljeti organizira Pozorišni festival za djecu.

Na poziv škole »Dolac«, talijanske nacionalne manjine iz Rijeke, učenici

PRČANJSKI KARNEVAL

I ove godine prčanjski entuzijasti bili su vrlo agilni i vjerni već uspostavljenoj tradiciji. U centru mjesta, 22. veljače, u popodnevnim satima, dan prije završetka velike karnevalske fešte u Kotoru, organizirali su javno suđenje Karnevalu. Za tu priliku bio je formiran Slavni sud, koji je sudio Filomeni Mantenjutoj zvanoj Li-Li. Prema javnoj optužbi, koju je pročitao javni tužitelj, pred velikim brojem učesnika u raspravi, prisutna je bila kriva uglavnom »za bludne radnje i svakakve šporkarije što je činjala po našem, čistom, lijepom i poštenom Prčanju, što je zavodila maloljetnike i trgovala sa maloljetnim neiskusnim djevojkama iz čega je sticala protivpravnu imovinsku korist«.

Kako optužena i njen branitelj, po službenoj dužnosti, nisu uspjeli da dokažu njenu nevinost, Tribunal je izrekao smrtnu kaznu i odlučio da se optužena spali na lomači. Pogubljenje je izvršeno u sumrak na prčanjskoj rivi.

Feštom u Donjoj Lastvi kod Tivta završene karnevalske svečanosti u Boki kotorskoj

ŠEGADUR BRUŠKINETO KRIV ZA SVE

Nekoliko stotina posjetilaca medju kojima je bio i tivatski gradonačelnik **Zoran Radović**, po izuzetno lijepom i toplom vremenu okupilo se juče u Donjoj Lastvi na tradicionalnom lastovskom karnevalu, najvećoj manifestaciji tog tipa na tivatskoj rivijeri.

Vesela povorka koju je činilo oko 200 maski, mažoretke kluba »Bellissima«, Glazbeno-prosvjetno društvo »Tivat« i karnevalska lutka koja je ove godine nosila ime Šegadur Bruškineto, krenula je ispod čuvene smokve u naselju VII kvart da bi nakon marša Jadranskom magistralom i lastovskim korzom stigla na rivu kod crkve Svetog Roka gdje je zasijedao »slavni i poštenu Sud komunitadi lastovske«.

Tužitelj je ovdje karnevala Šegadura Bruškineta prozvao zbog svih prošlogodišnjih nevolja i problema Tivčana i Lastovljana »jer nas je on godinu dana sve šegao i bruškinavao«. Nakon što je sudsko vijeće karnevala proglasilo krivim i osudilo na smrtnu kaznu spaljivanjem.

Na veliku radost prisutnih i uprkos pokušajima karnevalove »majke« da to spriječi, Šegadur Bruškineto potom je spaljen na pristaništu pred crkvom Svetog Roka, a fešta se nastavila velikim maskenbalom u hotelu »Kamelija« gdje je prisutne, pored ostalih, zabavljala i pjevačica **Edita Slaby**.

sedmih razreda osnovne škole »Savo Ilić« iz Dobrote boravili su na Rijeci 20.–23. veljače kao učesnici dječijeg karnevala.

U okviru Katorskih karnevalske svečanosti održana su, pored dječijeg maskenbala i dva maskenbala odraslih u hotelu »Fjord«. Na njima je bilo od 400 do 500 maski. Maskenbali su protekli u pravoj karnevalskoj atmosferi a veselja su trajala sve do zore. Organizator je nagradio najbolje pojedinačne i grupne maske. Zadovoljstvo je konstataci da se bitno poboljšava kvaliteta ukupnog nastupa grupnih maski koje sadržajno i umjetnički bitno unapređuju razinu vlastitog nastupa. Prava je šteta što sala hotela »Fjord«, jedina ove vrste u Kotoru, nije adekvatna potrebama što svakako utiče na uspjeh priredbi koje se u njoj odvijaju.

Vrijedno je zabilježiti i priredbu koja je prethodila glavnoj karnevalskoj sve-

čanosti: »Katorsku njokaduk«.

U okviru Katorskih karnevalske svečanosti izišao je iz tiska satirično-humoristički list »Karampana« koji je vjerni pratilac Karnevala još od 1926. godine. Ovoga puta u zaglavlju je istaknuta deviza »Ni kuku za ovom ni blago za onom!«

Katorski feštađuni nisu imali odmora ni nakon spaljivanja karnevala i završetka svečanosti. Samo sedam dana kasnije grupna maska od 50 učesnika »Katorska vlastela« učestvovala je kao gost na internacionalnom karnevalu u Rijeci, gdje su osvojili drugu nagradu, a dva dana potom učestvovali su i na karnevalu u Mozirju (Slovenija). Bili su veoma topli i srdačno primljeni. Tom prilikom razgovaralo se o daljoj suradnji, a Kotorani su iskoristili priliku da pozovu svoje prijatelje na internacionalni katorski ljetni karneval koji će se održati u srpnju.

U Stolivu održana cvjetno-turistička manifestacija FEŠTA U ČAST KAMELIJE

Ovogodišnje priredbe u čast cvijeta kamelije u Stolivu su pokazale da se sticanjem novih iskustava obogaćuju sadržaji ovih priredbi što čini sve interesantnijim. »Fešta kamelija« i ove zime protekla je bez većeg interesovanja turističkih agencija da na priredbe dovede goste koji se zimi odmaraju na Crnogorskom i Dubrovačkom primorju.

Nevladina organizacija za očuvanje tradicionalnih kulturnih i prirodnih vrijednosti »Kamelija« iz Stoliva, tokom ožujka i travnja organizirala je više prigodnih manifestacija vezanih za cvjetanje kamelija. Ovogodišnji program bio je sadržajno bogatiji nego ranijih godina, a i njegova realizacija je bila na potrebnoj kvalitetnoj razini. Vrijedni entuzijasti iz Stoliva, kao i njihovi prijatelji iz više bokeljskih mjesta, uradili su najviše što su mogli u besparici koja ih je pratila.

U okviru priredbi u čast kamelije održana je izložba cvjetnih aranžmana koje su imali priliku videti brojni Kotorani i Stolivljani. Ocjena je da je veoma uspješna, te da su umjetničke kreacije rađene od raznobojnih cvjetova kamelije privukle pozornost ne samo ljubitelja cvijeća. Prava je šteta što je i ovoga puta izostala povezanost sa turističkim agencijama ovog područja i Dubrovnika za koje bi bio izvanredan ugođaj prisustvovati ne samo izložbi

nego i nekima od priredbi koje su održane u Stolivu.

Tradicija je da svečanosti počinju na simboličan način: dolaskom pomorca barkom u Stoliv koji donose kameliju. Ovo je podsjećanje na vrijeme XVIII. stoljeća, kada su najvjerojatnije, stigle prve kamelije u Stoliv. Donio ih je jedan stolivski pomorac, kaže legenda, iz dalekoga Japana, a prvo stablo kamelije darivala je anonimnom Stolivljanu divna Japanka. Njegovao ju je godinama, na svome brodu, sve dok tu nježnu biljku nije donio u Stoliv. Kasnije se počela gajiti i u drugim bokeljskim mjestima. Međutim, svi se slažu da nigdje ne uspijeva tako dobro kao u Stolivu. Po drugoj legendi, kameliju su u Stoliv, prije više od 500 godina, donijeli fratri – pustinjaci. Legendama se ne mora vjerovati, međutim, nema sumnje da je biljka kamelija donesena sa Dalekog Istoka.

Gosti, koji su prisustvovali svečanom otvaranju fešte u Stolivu, bili su počašćeni na tradicionalna

način: mušljama i vinom. Organiziran je i zanimljiv kulturno-zabavni program.

Pozornost posjetilaca privukli su mališani, uglavnom učenici osnovnih škola, koji su na temu ovog egzotičnog cvijeta pisali radove. Najbolji radovi su nagrađeni.

Posebni žiri i ove godine je obišao uzgajivače kamelija, a najbolje od njih je nagradio. Ovo doprinosi posvećivanju veće brige uzgoju novih biljaka i unošenju nekih novina u održavanje ove nježne biljke. Međutim, organizatori bi trebali ubuduće da posvete veću pozornost proizvodnji što većeg broja sadnica kamelija, raznih boja, i njihovom zasađivanju na mjestima gdje one uspijevaju. Trebalo bi razmotriti i mogućnost organiziranja prodaje kamelija u mjestima Boke Kotorске, kako bi bilo što više ovih biljaka. Uz ovo, valjalo bi održavati i predavanja o uvjetima i načinu gajenja kamelija jer mnogim uzgajivačim kamelije propadaju zbog toga što ne znaju kako da ih njeguju. Treba sve učiniti da se kameliji u Boki, a i u drugim krajevima gdje zato postoje uvjeti, posveti veća pozornost i da skupa sa mimozom budu vodeći zimski cvjetovi u ovome lijepom kraju.

Završna svečanost je bila Bal kamelija na kojemu je ove godine za prvu damu proglašena Vlasta Mandić, arhitektica iz Kotora. Poslije mnogo godina desilo se da ova laskava titula pripadne jednoj dami koja živi i radi u

Stolivski »Japanac« – Mario Bergam

Boki kotorskoj. Inače, Vlasta Mandić se godinama dokazuje kao velika ljubiteljica Boke kotorske i njezinih tradicionalnih vrijednosti. Lično je organizirala brojne akcije na očuvanju graditeljskog naslijeđa, njegovanju tradicionalnih glazbenih vrijednosti i puno toga drugog što je nekada bilo cijenjeno u Boki i posebno u Kotoru.

Povodom dodjele priznanja Vlasta Mandić je izjavila: »Titula mi laska, ali želim istaći, uvažavajući sve dame koje su dobile ovo priznanje, da mi je drago da je ove godine izabrana za Damu kamelija jedna žiteljka Boke kotorske. Voljela bih da ubuduće ovo priznanje bude dodjeljivano zaslužnim ženama iz Boke jer na taj način odajemo priznanje našim entuzijastkinjama koje predstavljaju identitet Boke kotorske, a nosioci su populariziranja i afirmiranja prošlosti i sadašnjosti ovoga kraja.«

Vinko Vujović

Sudionici zabavnog programa na »Fešti kamelija«

Skupština nevladine udruge »Europski dom« iz Tivta

PROMIDŽBA EUROPSKIH VRIJEDNOSTI

Članovi »Europskog doma« iz Tivta u protekle su dvije godine sudjelovali na brojnim seminarima i skupovima u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Austriji, Njemačkoj i Mađarskoj. Udruga »Europski dom« sukobljava se s velikim financijskim problemima, pa teško izvršava neke od svojih zadataka utvrđenih programom. Uskoro će se početi izdavati Bilten i organizirati više tribina o temama od općeg interesa.

Nevladina udruga »Europski dom« iz Tivta nedavno je navršila drugu godinu postojanja, a tom je prigodom potkraj siječnja u Tivtu održana redovita godišnja skupština. Udruga »Europski dom« iz Tivta osnovana je 23. prosinca 2000. i jedna je od oko 120 istoimenih nevladinih udruge koje djeluju u tridesetak zemalja Staroga kontinenta, a okupljene su u Međunarodnu federaciju europskih domova (FIME), organizaciju koja je svojevrsni pandan Europskoj uniji u nevladinu sektoru.

Cilj FIME i europskih domova uopće promidžba je europskih vrijednosti, integracijskih procesa te osjećaja pripadnosti Europi kod stanovnika raznih država Staroga kontinenta, onih koje su već članice EU i onih koje još čekaju da uđu pod okrilje plave zastave s dvanaest zvjezdica. Za tivatski »Europski dom« je znakovito što je osnovan uz svesrdnu potporu istoimene nevladine udruge iz Dubrovnika, koja je već punopravni član FIME. Tivćani se nadaju da će taj status steći do kraja ove godine. Suradnja s Dubrovčanima i vrlo energičnom i poduzetnom predsjednicom tamošnjega »Europskog doma« **Adrianom Kremenjaš-Daničić**, Tivćanima je pružila priliku da budu jednim od sudionika obnove ukupnih dobrosusjedskih odnosa Crne Gore i Hrvatske nakon teških iskušenja u doba crnogorske agresije na hrvatski jug početkom devedesetih godina XX. stoljeća. Stoga je i pojava te nevladine udruge u najmanjoj bokeljskoj općini još značajnija, a već realizirani brojni projekti u suradnji s »Europ-

skim domom« iz Dubrovnika, koji su tivatskoj udruzi veoma relevantna referencija u stjecanju punopravnog članstva u FIME-i, zapravo postaju svjedodžba koliko se može postići dobrosusjedskim odnosima i prekograničnom suradnjom.

»Europska ideja zblizavanja i suvremeni tokovi europskih integracija, nedovoljno su prisutni u našoj svakodnevnici opterećenoj mnogim problemima, pa su stoga i nedovoljno bliski prosječnom građaninu Crne Gore. Takav građanin nema dovoljno informacija o aktualnim procesima europskih integracija niti o institucijama Europske unije. 'Europski dom' iz Tivta stoga je i osnovan u želji da se afirmiraju europske ideje u Crnoj Gori jednako kao i Crna Gora u Europi, da se razvija razumijevanje, tolerancija i dijalog s drugim europskim narodima i državama« – objašnjava u tivatskom »Europskom domu« razloge pojave te nevladine udruge na javnoj sceni Crne Gore.

Iza te NVO već su dvije godine rada i, za prilike u crnogorskom NVO sektoru, zavidni rezultati. Posebno značajan je projekt posvećen velikom Gradskom parku u Tivtu, koji je realiziran lani pod imenom »Veliki gradski park – zaboravljena ljepota«. Tom je prigodom »Europski dom« izdao prigodnu publikaciju, organizirao izložbu fotografija o povijesti tivatskoga Gradskog parka podignutog 1892. po naredbi austrougarskog admirala Frihera fon Schterneka i priredio okrugli stol na kome su o značaju i vrijednosti tivatskog parka kao najvećeg i najdragocjenijeg botanič-

kog vrta na južnom Jadranu govorili stručnjaci za hortikulturu i za prostorno uređenje.

Članovi »Europskog doma« iz Tivta u protekle dvije godine bili učesnici brojnih međunarodnih seminara, skupova i radionica u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Austriji, Njemačkoj i Mađarskoj. Ta je nevladina udruga u Tivtu uvela praksu proslave Dana Europe, a u suradnji s »Europskim domom« iz Dubrovnika realizirana su dva kapitalna projekta međunarodnog karaktera pod nazivima »Proširenje EU na jugoistočnu Europu« te »NVO i mediji«, na kojima su o spomenutim temama govorili brojni ugledni stručnjaci iz Crne Gore, Hrvatske, Njemačke, Austrije, Portugala i drugih europskih zemalja.

Ostvarena je važna suradnja s brojnim uglednim osobama i stručnjacima za razna područja u zemlji i inozemstvu; kolektivni član »Europskog doma« iz Tivta postala je ovdašnja Osnovna škola »Drago Milović«, a rad te tivatske NVO pratili su crnogorski i inozemni mediji. Planira se i vrlo skoro realiziranje vlastitoga medijskog projekta, odnosno radioemisije o europskim temama i temama integracija s nazivom »Eurosmjer«, na lokalnom radiju u Tivtu.

Ipak su, i pored nabrojanih rezultata, i danas još uvijek neriješeni problemi ove udruge ostali prostor i sredstva za rad. Svoje je aktivnosti, naime, »Europski dom« iz Tivta dosad financirao iz svoje uobičajene kvote dobivene iz dijela proračuna SO Tivat, namije njezinog radu NVO sektora, uz novčanu i materijalnu

pomoć donatora te uz financijsku potporu »Europskog doma« iz Dubrovnika koji je i snosio glavni dio troškova vezanih za organizaciju zajedničkih projekata.

»Prve je dvije godine 'Europski dom' Tivat radio sa velikim financijskim problemima uz minimalna novčana sredstva. Financiranje je stoga jedan od prioritetnih problema za koje ćemo tražiti rješenje u narednom periodu« – naglasila je nova predsjednica »Europskog doma« iz Tivta **Marijana Škanata**, koja je na mjestu prvog čovjeka te nevladine udruge potkraj siječnja zamijenila **Nevena Staničića**. Prema njezinim riječima, ova NVO mora riješiti i pitanje prostorija i tehničke opreme za svoj rad, a podrška se, osim od sponzora, očekuje i od Općine Tivat te crnogorskih ministarstava za vanjske poslove i europske integracije.

»Pripremamo izdavanje biltena koji će sumirati naš dosadašnji rad, te organizaciju niza tribina na razne teme od općedruštvenog interesa sa stručnjacima iz zemlje i inozemstva, a prva od tih tribina bit će posvećena ulozi NVO sektora u Crnoj Gori. Ipak, glavni cilj za ovu godinu nam je da postanemo punopravni član i dobijemo pravo glasa u FIME-i.« – najavljuje nove aktivnosti predsjednica Škanata. Ostaje samo poželjeti im sreću jer su dosad, usprkos općoj oskudici, entuzijazmom uspjeli da u Boku kotorsku, uduvijek najeuropskiji dio današnje Crne Gore, nakon teških godina izolacije, vrate makar dio tog duha pripadnosti europskom civilizacijskom krugu.

Siniša Luković

Okrugli stol u Kotoru – »Kulturno naslijeđe – potencijal za razvoj Boke«

SLABA ZAŠTITA SPOMENIČKOG NASLIJEĐA

Ovaj skup, kao i mnogi skupovi prije njega, nije okupio pozvane predstavnike lokalnih vlasti s područja Boke kotorske, iako kulturno naslijeđe na tom području ima univerzalne vrijednosti, o čemu svjedoči podatak da se nalazi na popisu UNESCO-ve svjetske kulturne baštine.

U Kotoru je 14. veljače 2003. godine održan okrugli stol »Kulturno naslijeđe – potencijal za razvoj Boke«. Organizator tog skupa bila je nevladina organizacija »Expedito«, čiji su osnivači studenti arhitekture s Univerziteta u Beogradu, sada diplomirani arhitekti. Ta organizacija, koja okuplja 140 članova, postigla je zapažene rezultate pri istraživanju kulturnog naslijeđa Perasta, naselja u Grblju i projekta Durmitorska kuća.

Skup je okupio dvadesetak ljudi heterogenih struka, čiji je predmet bavljenja kulturno naslijeđe, njegovo očuvanje i valorizacija.

Iako je naslov okruglog stola možda bio preambiciozan, što se vidjelo na samom početku, ubrzo se došlo do zaključka da je to početak novog pristupa ovoj problematici. Forumski oblik djelovanja idućih skupova mora okupiti predstavnike nevladinog područja, resornog vladinog sektora, predstavnike lokalnih vlasti i gospodarstva, kako bi se na paritetnoj osnovi dogovaralo o konkretnim koracima i rješenjima.

Nažalost, i taj skup, kao i mnogi drugi, nije okupio sve predstavnike lokalnih vlasti s područja Boke, iako je riječ o univerzalnim vrijednostima, kao što je kulturno naslijeđe. Dio tog naslijeđa je i zvanično priznat kao univerzalna vrijednost već samim tim što je upisan u popis svjetske kulturne baštine UNESCO-a. Ali, eto, nije ni to

mogao biti razlog da se prevladaju političke razlike među pozvanim predstavnicima lokalne samouprave.

Riječ je o velikoj koncentraciji nepokretnoga spomeničkog naslijeđa na području Boke. Od ukupno 189 registriranih i kategoriziranih spomenika, 134 ili oko 70% nalazi se na području općine Kotor, ili oko 24% u općini Herceg-Novi, a oko 6% u općini Tivat.

Kao što je poznato, kotorsko-risanski zaljev na-

mo malobrojni spomenici kao Gospa od Škrpjela i Pomorski muzej, koje je u »dobrim turističkim godinama« posjećivalo oko 50.000 odnosno 87.000 posjetitelja. Zahvaljujući prihodima od ulaznica, godinama se veoma uspješno održava i restaurira crkvice Gospe od Škrpjela, a Pomorski muzej uspješno financira izdavačku djelatnost, izložbe i druge oblike prezentacije.

Nekada je Kotor bio nezaobilazna luka na kružnim putovanjima Mediter-

proizvod koji je odavno »sazrio« da se inovira ili zamijeni novim.

Ovaj je skup pokazao da su i neki spomenici kulture neadekvatno valorizirani, jedan veliki broj nika-ko, a jedan veoma dobro, ali bez većih efekata za budžet lokalne samouprave ili komunalni standard.

Konstatirano je da se slabo primjenjuje zakonska regulativa iz područja zaštite spomeničkog naslijeđa, ali i da nedostaju određeni zakoni i propisi, poput zakona koji bi Kotor tretirao kao dio svjetske baštine.

Polazeći od odredaba Euromediterranske povelje o integrativnoj valorizaciji kulturnog naslijeđa, u kojima se kaže da je kulturno naslijeđe valorizirano na pravi način ako se integrira »na prvome mjestu s turističkom industrijom«, ostaje mnogo posla na toj integraciji u Boki i Crnoj Gori uopće, a prije svega na očuvanju tog naslijeđa koje je ugroženo nedovoljnom brigom za njegovo očuvanje, nasrtajima pojedina- ca, neodgovarajućom rekonstrukcijom i revitalizacijom kao i neprimjerenom gradnjom u njihovu okruženju.

Očito su sudionici ovog skupa dobro zaključili da će se morati raditi po tematskim cjelinama (zakonska regulativa, edukacija, unapređenje i zaštita, suradnja s nevladinim, vladinim i privrednim sektorom), animirajući i alarmirajući sve one koji odlučuju o budućnosti kulturnog naslijeđa.

Milenko M. Pasinović

Brodovi sve manje pristaju u kotorsku luku

lazi se na popisu svjetske prirodne i kulturne baštine UNESCO-a, a grad Kotor i kao grad kulturne baštine u opasnosti.

To je inventar nepokretnoga spomeničkog fonda u kome je najviše sakralnih objekata. Ovom fondu treba pribrojiti i golemo pokretno spomeničko naslijeđe, još uvijek nedovoljno poznato.

Dosad se to bogato kulturno naslijeđe uglavnom »valoriziralo« kao literarni, umjetnički motiv ili kao scenografija.

Turističkom valorizacijom mogu se pohvaliti sa-

ranom, koju je posjetilo oko 15.000 turista na godinu. Protekle godine je kotorsku luku posjetilo nekoliko brodova na kružnim putovanjima s oko 5.500 turista što je samo 0,1% od broja tih turista. Jednostavno je nevjerojatno da grad svjetske kulturne baštine UNESCO-a ne može privući veći broj turista, koji za putovanja imaju kulturnu motivaciju.

Ali, tome nije »kriv« samo Kotor. On je »žrtva« turističke politike koja se još uvijek orijentira na masovni turizam, nudeći

Iz muzeja u Perastu

IZLOŠCI TRAŽE ZAŠTITU

Muzej u Perastu, jedan od najvrjednijih pomorskih muzeja na našoj obali, nema minimalnih uvjeta za čuvanje muzealija velike povijesne i umjetničke vrijednosti.

Općina Kotor, koja bi se morala brinuti o tom muzeju, godinama ne poklanja dovoljnu pozornost održavanju muzeja, čime vrlo uvjerljivo pokazuje da ne cijeni ne samo prošlost pomorskog Perasta nego i da se ne brine na pravi način o pokretnom spomeničkom fondu na području općine.

Više od pet godina muzej u Perastu funkcionira u veoma teškim uvjetima, naročito zimskih mjeseci. Velika količina vlage i niske temperature veoma štetno utječu na izložke od kojih je samo dio izložen, dok se ostali nalaze u depovima. Ne poklanja se dovoljna pozornost ni održavanju zgrada, zbog čega sve brže propadaju. Zbog nedostatka sredstava, muzej ne poduzima promidžbene akcije u vezi s predstavljanjem spomenika iz prošlosti ovoga kraja, naročito u ljetnim mjesecima.

Budući da se u muzeju nalaze i vrijedne knjige iz knjižnica nekada poznatih palača obitelji Bujovića, Viskovića, Balovića, u muzeju ocjenjuju da je prijeko potrebno što prije stvoriti uvjete za sredi-

vanje i kompletiranje muzejske dokumentacije za sve postojeće zbirke, a posebno fonda koji sadrži priručnu muzejsku biblioteku i periodiku. Ovdje se nalaze i mnoge vrijedne knjige koje su pripadale obiteljskoj knjižnici Viskovića, obiteljskim bibliotekama Balovića i Krkleca, te don Antunu Miloševiću.

U muzeju se, prema riječima **Marije Mihaljiček**, kustosa muzeja, planiraju ove godine organiziranje skupa na kome će stručnjaci u suradnji sa zainteresiranim subjektima razgovarati o važnosti i sudbini donacija, legata i ostavštine na području Boke kotorske. Očito je da se mnogo od toga veoma vrijednoga kulturnog blaga nalazi izvan mogućnosti da se koristi, a neki od legata sve više gube na svojoj vrijednosti jer se o njima dovoljno ne brine.

U peraškom je muzeju potrebno učiniti sve kako bi se zainteresirale turističke agencije da dovedu što veći broj turista u Perast i njegov muzej, što se posebno odnosi na agencije iz Dubrovnika koje u sklopu svojih Montenegro tura zaobilaze Perast.

Zaštita spomeničke baštine u Kotoru

SPASITI KOTORSKU TVRĐAVU

Tvrđavski kompleks Kotora kandidiran je kod asocijacije »Europa nostra« da se nađe među stotinu najugroženijih spomenika kulture u svijetu. Ne zna se hoće li kandidatura biti prihvaćena.

Kotorskoj se tvrđavi pridaje sve manja pozornost, a njezino je tiho i postupno umiranje počelo još onda kad je ona počela gubiti važnost ugledne vojne fortifikacije. Objekti u njezinu sastavu davno su iseljeni, a naročito štetne posljedice izazvao je potres 1979. godine. Iako je ta stara utvrda stički izdržala nalet stihije, posljedice se vide. Prekinute su brojne veze među njezinim dijelovima, otkrivena oštećenja na nekim zidovima. Dosad se praktično nisu ulagala sredstva za njezin popravak, iako je posrijedi spomenik najviše kategorije.

Budući da je riječ o kompleksu dugom 4,5 kilometra i visokom do dvadesetak metara, Općina Kotor i Republika Crna Gora nisu osigurale sredstva za popravak »ranjene« tvrđave.

Positivni su pomaci registrirani potkraj prošle godine, kada je na kongresu asocijacije »Europa Nostra«, održanom u Dubrovniku, dogovoreno da

se kotorska tvrđava kandidira kod te organizacije kako bi je uvrstili među stotinu najugroženijih spomenika kulture u svijetu.

Sada je zadatak Regionalnog zavoda za zaštitu spomenika kulture iz Kotora, Općine Kotor i odgovarajućih institucija u Crnoj Gori da pripreme odgovarajuću dokumentaciju koja će omogućiti prihvaćanje kandidature. Pripremanje dokumentacije vrlo je složen i odgovoran posao, jer kandidata je mnogo, a sredstva potrebna za obavljanje tog posla su mala.

Inače je kotorska tvrđava još uvijek, i pokraj svih nesreća koje su je pogadale, relativno dobro očuvan spomenik kulture, iako u nju posljednjih stotinu godina nisu ulagana značajnija sredstva. Jedan od prvih zadataka je urediti vegetaciju na tom području i omogućiti osiguranje njezine prohodnosti cijelom dužinom. Ona je zanimljiva i turistima jer je to jedan od najatraktivnijih tvrđavskih kompleksa na Mediteranu.

Pripreme za izdavanje sabranih djela don Iva Stjepčevića

ODGOVORAN IZDAVAČKI POTHVAT

U općoj besparici sa velikim zadovoljstvom Hrvati Boke kotorske, i uopće poznavatelji povijesti ovoga kraja, saznali su da je Hrvatska gospodarska komora obećala potrebna sredstva za tiskanje povijesno-publicističkog opusa don Iva Stjepčevića. To će biti vrlo odgovoran posao ne samo za Kulturno-zavičajno društvo »Napredak« iz Gornje Lastve nego i za sve one na ovim prostorima koji se bave izdavačkom djelatnošću.

Prilikom posjeta **Nadana Vidoševića**, predsjednika Hrvatske gospodarske komore, i njegovih suradnika Gornjoj Lastvi, gdje su bili gosti Kulturno-zavičajnog društva »Napredak«, govorilo se i o problemima s kojima se to društvo susreće. Tijekom razgovora gosp. Vidošević je obećao da će Društvu pokloniti kompjutor s pisacem u boji i digitalnu kameru. Domaćina je još više obradovala vijest da će biti osigurana sredstva za tiskanje sabranih djela poznatoga znanstvenog radnika don Iva Stjepčevića, koji je za vrijeme svoga službovanja uložio velike napore kako bi se održali brojni spomenici kulture na ovom području i istodobno prikupila građa o ovome mjestu.

Don Ivo Stjepčević, sin Nika i Anđelije Matković, rođen je u Gornjoj Lastvi

16. VIII. 1876. Teološki nauk završio je u Zadru, a za svećenika je zaređen 21. IX. 1899. Obavljao je razne dužnosti u Kotorskoj biskupiji, gdje je bio župni pomoćnik u Kotoru, kaptolski vikar, gimnazijski profesor.

Bio je kanonik stolnoga kaptola u Kotoru od 21. I. 1918. Bulom sv. Oca Pija XI. od 8. IV. 1929. imenovan je dekanom stolnog kaptola u Kotoru. Na sjednici stolnog kaptola u Kotoru, 5. VI. 1937. izabran je kaptolskim vikarom, a odlukom msgr. Pavla Butorca od 27. IV. 1938. godine imenovan je biskupskim delegatom *ad omnia*. U ratu od 1941. do 1945. ulagao je maksimalne napore za čuvanje mira na ovim prostorima, djelujući prema načelima zajedničkog života, iskazujući svoj rad kroz poštovanje načela nacionalne, kulturne, duhovne i vjerske tolerancije. Usprkos takvu djelovanju, neporedo nakon dolaska komunista na vlast, bio je uhićen i osuđen, bez bilo kakvih dokaza, od tzv. Narodnog suda, zbog izmišljene proustaške djelatnosti. Za vrijeme izdržavanja kazne u kotorskom zatvoru radio je u arhivu s također poznatim znanstvenim radnikom Ristom Kovijanićem, koji je isto bio osuđen zbog navodnoga pročetni-

kog djelovanja. Ta dva znanstvenika i bokeljska rodoljuba potpisali su i izdali dvije knjige. Don Ivo Stjepčević umro je u

sao je brojne prigodne članke, oglede, studije i ovih osam knjiga: *Voda po Kotoru*, Kotor, 1926., *Prevlaka*, Zagreb, 1930.,

Motiv iz Donje Lastve

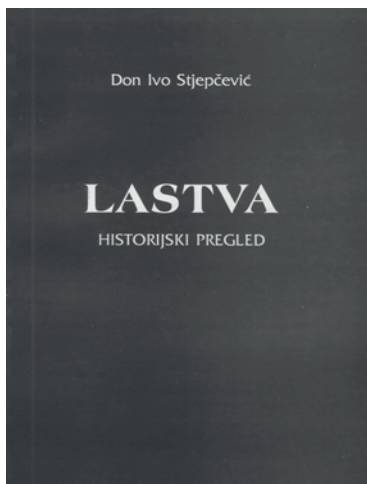
Kotoru 6. V. 1957., a kopan je na gradskom groblju u Škaljarima.

Don Ivo Stjepčević, osim redovitog bavljenja svećeničkim pozivom i izvršavanjem obveza koje iz toga proizlaze, veoma se temeljito i požrtvovno, s velikim entuzijazmom, bavio istraživanjem prošlosti u dokumentima Biskupskog arhiva i Državnog arhiva u Kotoru. Posebno su ga zanimali socijalni odnosi, povijest Crkve i umjetnosti. Upravo na osnovi uvida u te dokumente, znao je vrlo sadržajno i sažeto priopćiti ono što je na temelju spomenutih dokumenata utvrdio. U dugom znanstveno-istraživačkom radu napi-

Lastva, Kotor, 1934., *Kotorsko propelo*, Kotor, 1934., *Katedrala sv. Tripuna u Kotoru*, Split, 1938., *Kotor i Grbalj*, Split, 1941. godine. U poslijeratnom je razdoblju s Kovijanićem izdao *Kulturni život starog Kotora* u dva sveska, tiskana na Cetinju 1957. godine.

Veoma je značajno da je ugledni donator, kao što je Hrvatska gospodarska komora, osigurao sredstva za objavljivanje sabranih djela don Iva Stjepčevića. Iako, međutim, to na prvi pogled ne izgleda, ovo je vrlo složen i odgovoran posao jer tom kapitalnom djelu valja prići vrlo pažljivo.

T. Grgurević

Reprint knjige »Lastva« don Iva Stjepčevića u izdanju NIP-a »Gospe od Škrpjela«

Mileva Vujošević, direktor Pomorskog muzeja Crne Gore, o izložbama u Bariju i Zagrebu, muzeologiji, novim projektima...

JEDINSTVENI PROSTORI MEDITERANA

Pomorski muzej posjeduje veliki dio eksponata koji su u tijesnoj vezi sa Italijom pa će se na izložbi »Santi e navigatori dell Adriatico« u Bariju naći i djela italijanskih umjetnika

Sveci i pomorci »Jadrana« naziv je izložbe Pomorskog muzeja Crne Gore, koja će početkom aprila biti predstavljena u Bariju. O ovom značajnom projektu, koji će se realizovati saradnjom više institucija kulture Barija i Kotora, zatim predstojećoj izložbi slika našeg najvećeg mariniste 19. vijeka Vasilije Ivankovića u Zagrebu, plano-

djelatnost moraju usmjeriti ka prezentiranju svojeg kulturnog blaga i van prostora gdje djeluju i rade. U tom pravcu Pomorski muzej u Kotoru posljednjih godina napravio je značajan iskorak prezentirajući pomorsku prošlost na Evropskom mjesecu kutlure u Plovdivu, a ove godine realizovaće se izložba »Santi e navigatori dell Adriatico« (Sveci i

Muzej grada Perasta i Pomorski muzej, i u saznanju sam da će do realizacije izložbe doći početkom aprila mjeseca.

Čime će se Pomorski muzej predstaviti italijanskoj publici?

S obzirom da Pomorski muzej posjeduje veliki dio eksponata koji su u direktnoj vezi sa Italijom, na izložbi će se naći djela italijanskih umjetnika poput slike »Bitka kod Pireja 1751. godine« i »Bitka kod Patrassa« koje je naslikao Vincenzo Chilone u Veneciji 1823. Jedrenjak »Cavalier Macedone«, vlasništvo Antuna Radimiria iz Dobrote, koji je vjerno naslikao Felice Polli u Trstu 1822. godine, zajedno sa geografskim kartama Boke Kotorske autora Vincenza Maria Coronellia nastalim u Veneciji 1688. godine, krase zidove izložbenog prostora u Bariju. Značajno mjesto imaju eksponati iskovani u Kotoru, poput bodeža iz 1700. godine koji po, tehničkom svojstvu i obliku, pripada tipu italijanskih bodeža. Živopisna dobrotska narodna nošnja koju krase dobrotski vez čiji pomeni datiraju iz 1573. godine, a sličan je venecijanskoj čipki, dočaraće sliku jednog podneblja i vremena. Sa tipovima jedrenjaka – brika, brigantina, nava, tartana, galija, šambeka i drugih, sa kojima se uspostavlja pomorska i trgovačka veza

sa Mediteranom, kao i navigacioni instrumenti – Devisov kvadrant iz 18. vijeka, oktant autora »Georg Philip & Son« London, identifikator zvijezda – astrolab iz 19. vijeka i durbin »Fritsch-prokesch« Wien, dočaraće se more i morska pučina.

Izložba Vasilija Ivankovića koja je prošle godine pobudila veliku pažnju javnosti, takođe će biti predstavljena van zemlje, u Zagrebu. Gdje će biti izložene slike našeg najvećeg mariniste 19. vijeka?

Promocijom zagrebačkog časopisa »More« Pomorski muzej je prije dvije godine ponovo uspostavio kulturnu saradnju sa susjedima, i već ove godine pozvani smo da zagrebačkoj publici pružimo priliku da uživa u slikama mariniste Vasilija Ivankovića. Porijeklom iz Boke kotorske ovaj marinista, sin pomorskog kapetana Jovana Ivankovića, predano i s ljubavlju naslikao je u svom tršćanskom ateljeu čitavu galeriju ulja na platnu, preko trista slika. Slikao je duž cijele obale Jadrana sve tipove jedrenjaka, poput brika »Pierino«, barki »Milan« i »Cavalier Craft«, nave »Vera Cruz«, zatim parobroda »Daphne« i »San Giusto«, i najveći broj slika ovog mariniste nalazi se u Pomorskom muzeju, kao i njegovo najveće platno »Tršćanska

Pomorski muzej u Kotoru

vima i projektima Muzeja, stanju u crnogorskoj muzeološkoj djelatnosti, govori **Mileva Vujošević**, direktorica Pomorskog muzeja Crne Gore u Kotoru.

I ove godine krenuli ste sa ambicioznim planovima i projektima. Nedavno ste najavili izložbu u Bariju. Kako je došlo do saradnje sa Italijom i kada je planirana realizacija izložbe?

Smatram da institucije muzeja nijesu samo prostor koji prvenstveno čuva i obrađuje eksponate, već

pomorci Jadrana). Zahvaljujući ljudima koji djeluju i rade u Italiji, a koji su sa naših prostora, prvenstveno gospodinu **Antunu Sbutegi** iz Rima, došlo se na ideju da se napravi zajednički projekat institucija kulture iz Barija i Kotora, čime bi se kroz eksponate pokazao jedinstveni mediteranski prostor, a s druge strane da se uspostave trajne veze kulturnih i muzeoloških institucija Italije i Crne Gore. Projekat je završen, a u izradi su učestvovali Biskupski Ordinarijat,

luka« iz 1876. godine. U Zagrebu, na jednom mjestu naći će se slike iz Boke kotorske iz fundusa Pomorskog muzeja, Gospa od Škrpjela, samostana Sv. Nikole sa Prčanja zajedno sa njegovim slikama koje se nalaze u Rijeci, Splitu, Orebiću, i time potvrditi da je za Vasilija Ivankovića postojao jedinstven mediteranski prostor za njegovo umjetničko stvaralaštvo.

Imajući u vidu veoma uspješnu i kontinuiranu izložbenu aktivnost, čini se da Pomorski muzej ne dijeli sudbinu aktualnih problema sa kojima je posljednjih godina suočena većina institucija ovog tipa u Crnoj Gori. Izgleda da za vas nema ograničavajućih mogućnosti. Kako prevazilazite te probleme?

Enterijer Pomorskog muzeja u Kotoru

Savremeni pristup u oblasti muzejske djelatnosti osnovno je polazište koje se bazira na reformskim promjenama u okruženju. U skladu sa tim potreban je postepeni prelaz sa »budžetske doktrine« na poslovnu praksu sopstvenih prihoda i donacija. Kultura može da donese novac samo ako se na tom polju dobro i kvalitetno radi, osmišljavaju interesantni projekti i ostvaruju dobre komunikacije. Uvjerili smo se da kultura mora da bude u funkciji turističke valorizacije, pa

smo radno vrijeme prilagodili prvenstveno turistima koji ovaj Muzej u toku ljetnjih mjeseci može posjetiti do 24 sata. Ovakva praksa u protekle dvije godine pokazala je dobre rezultate u finansijskom pogledu, jer je Muzej najviše posjećen u ljetnom periodu od 21 do 24 sata. Turisti je takođe potrebno, osim prezentacije autentičnosti posjećenog kulturnog prostora, ponuditi i dobar suvenir poput ulaznice – razglednice s umjetničkim motivima, kao i suvenir koji vjerno oslikava izložene eksponate. Uvjerili smo se da se uloženi novac vraća udvostručen čime se stvara mogućnost da Muzej sopstvenim prihodima otkupi poneki eksponat, kao što je bio slučaj prije mjesec dana kada smo otkupili jelek sa tokama ukrašen bokeljskim

dugmadima, starinski broš koji je krasio revere bokeljske građanske nošnje. Za veće otkupe, npr. sliku Ivankovića »Favilla« pomaže Ministarstvo kulture ili donacije privrednih organizacija. Od sopstvenog novca rade se novi suveniri, organizuju tematske izložbe u samom Muzeju poput onih koje će biti predstavljene ove godine – »Nakit i (ili) ukras« i izložba »Kuća i brod« arhitekta Milana Zlokovića (1898–1965). Kao kulturni radnik ne vidim razlog zašto jedinstveni ko-

Maketa šambeka kap. Petra Želalića

torski bedemi nijesu u funkciji turističke valorizacije, jer smatram da su oni najbolji prirodni prostor muzeja kamene plastike pod vedrim nebom. Vjerujem i ubijedena sam da bi dobrim i osmišljenim projektom ovaj prostor bio veoma privlačan za turiste kao i naš Muzej, a samim tim i Kotor i Crna Gora dobili bi autentičan prostor koji bi donio novac, poput zidina u Dubrovniku ili pak Akropolja u Atini.

Fondovi mnogih naših muzeja nalaze se u depozitima, bez programa izložbi. Kako objašnjavate ovakvo stanje crnogorske muzeologije?

Kada je u pitanju oblast muzeologije smatram da je potrebno obnoviti Muzejsko društvo Crne Gore sa sjedištem na Cetinju gdje radi i djeluje najviše muzeja. Kroz organizovanje Muzejskog društva muzejski radnici uspostavili bi bolji kontakt i saradnju, zajednički riješili mnoge probleme kada je u pitanju nekontrolisani otkup i otuđivanje vrijednih eksponata, kao i uzajamno pomaganje u očuvanju muzejskih zbirki. Potrebna je bliža komunikacija u organizovanju zajedničkih izložbi, kao i putujućih, što se pokazalo veoma do-

bro i korisno na primjeru naše izložbe »Pomorstvo kroz vjekove« koja je bila prezentirana i na sjeveru Crne Gore čime su se, s jedne strane upoznali kulturni radnici, a s druge zblížili se gradovi. Potrebno je da se društvo više pozabavi stanjem u muzejskim institucijama, jer ako se muzealije ne zaštite doći će do propadanja kulturnog blaga koje je potrebno i izlagati i zaštititi, a sve to može da se realizuje uz određene finansije, stručne muzejske radnike, jer muzeji ne smiju biti socijalne institucije, kao i sa velikim entuzijazmom kulturnih poslenika. Sigurna sam da bi time stanje u muzeologiji bilo poboljšano.

Tijana Vukadinović

Brodsko kormilo

Cijenjeni čitatelji,

Prvi broj »Hrvatskoga glasnika« pobudio je veliku pažnju i oduševljenje među hrvatskim i inim čitateljima. Već u toku tiskanja, zbog iznimnog zanimanja javnosti, povećali smo nakladu na 1500 primjeraka umjesto najavljenih 1000. Časopis je promoviran na Godišnjoj skupštini našeg Društva, održanoj 1.3. 2003. u Tivtu i distribuiran čitateljima diljem Crne Gore i Republike Hrvatske. Već od 20. ožujka svi tiskani primjerci su podijeljeni tako da ne možemo udovoljiti mnogim zahtjevima koji još stižu.

Moramo priznati da nas je prijatno iznenadilo toliko zanimanje javnosti za »Hrvatski glasnik« pa smo odlučili da i drugi broj tiskamo u povećanoj nakladi. Međutim, problem je financiranje tiska jer, kao što znate, mi smo nevladina organizacija (koja ne prihoduje), pa se časopis financira iz članarina, donacija i reklama. Kako su ta sredstva nedostatna za pripremu i tiskanje, odlučili smo da časopis damo u prodaju. Cijena časopisa je 0,50 € za područje Crne Gore, a 7 kuna za područje Hrvatske. Ta cijena pokriva samo troškove tiskanja jer smo vodili računa da naš i Vaš list bude svima dostupan, što nam i jeste krajnji cilj. Osim toga, sami čitatelji su predložili prodaju časopisa, pa nas je i to ponukalo da donesemo takvu odluku koja će omogućiti redovno tiskanje lista i poboljšati kvalitetu.

Pozivamo Vas da Vašim priložima, kritikama i sugestijama učinite naš i Vaš list još zanimljivijim i korisnijim.

Redakcija

OBAVJEŠTENJE ČITATELJIMA

Obavještavamo čitatelje da je uvedena i pretplata na »Hrvatski glasnik« sa mogućnošću dostave na kućnu adresu. **Cijena pretplate uz dostavu za Crnu Goru iznosi 1.50 € po primjerku, a za Republiku Hrvatsku – 20 kuna.**

Uplate se mogu vršiti preko povjerenika po gradovima ili u uredu HGD CG u Kotoru. Građani Republike Hrvatske pretplatu mogu izvršiti kod našeg predstavnika u Zagrebu, na adresu:

LUKA CIKO

10000 Zagreb, Poljička ulica 6/IV
tel.: 016198029, mob.: 0915413768

Obavještavaju se potencijalni korisnici reklamnih poruka o cjenovniku usluga za jednokratno oglašavanje:

stranica 1/1	400 €
1/2	200 €
1/4	100 €
1/8	50 €

Za kontinuirano oglašavanje važe cijene po dogovoru.

SADRŽAJ

Mjesto i uloga Hrvata u Republici Crnoj Gori	
HRVATI – AUTOHTONI NAROD	4
Skupština Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore u Tivtu	
ODNOSI CRNE GORE I HRVATSKE U KVALITETNOM USPONU	5
U Tivtu održan okrugli stol o ulozi i značaju hrvatske manjine u crnogorskom društvu	
UVJETI BOLJITKA: POPIS STANOVNIŠTVA I ZAKON O NACIONALNIM MANJINAMA	9
Svečanosti sv. Tripuna zaštitnika Kotora	
U ZNAK VJERE U BOGA	11
Završne tripundanske svečanosti u Kotoru	
PROCESIJA I KOLO SV. TIRPUNA	13
U Kotoru svečano otvoreno Predstavništvo Hrvatske gospodarske komore	
POTICAJ PRIVREDNOJ SURADNJI	15
Nadan Vidošević, predsjednik Hrvatske gospodarske komore	
VRATITI SE NA STARA TRŽIŠTA	16
Aktivnosti NIP-a »Gospe od Škrpjela«	
NA SVJETLO DANA – SLAVNA PROŠLOST	17
Dubrovački turisti oduševljeni Bokom	
ORGANIZIRATI BOKELJSKE TURE	19
Aktivnosti Hrvatskog građanskog društva Crne Gore	
VIŠE USPJEŠNIH SASTANAKA	21
Političko organiziranje Hrvata u Općini Kotor	
ZAJEDNO K ISTIM CILJEVIMA	22
Uvođenje novih oblika u organizaciji rada Društva	
PRVA PODRUŽNICA HGD CG U PODGORICI	22
Aktivnosti Društva prijatelja Perasta	
MRTVI GRAD ČUVA OBIČAJE	23
Završene Kotorske karnevalske svečanost	
FINILI SU MARE BALI	25
U Stolivu održana cvjetno-turistička manifestacija	
FEŠTA U ČAST KAMELIJE	27
Skupština nevladine udruge »Europski dom« iz Tivta	
PROMIDŽBA EUROPSKIH VRIJEDNOSTI	28
Okrugli stol u Kotoru – »Kulturno naslijeđe – potencijal za razvoj Boke«	
SLABA ZAŠTITA SPOMENIČKOG NASLIJEĐA	29
Iz Muzeja u Perastu	
IZLOŠCI TRAŽE ZAŠTITU	30
Zaštita spomeničke baštine u Kotoru	
SPASITI KOTORSKU TVRĐAVU	30
Pripreme za izdavanje sabranih djela don Iva Stjepčevića	
ODGOVORAN IZDAVAČKI POTHVAT	31
Mileva Vujošević, direktor Pomorskog muzeja Crne Gore, o izložbama u Bariju i Zagrebu, muzeologiji, novim projektima	
JEDINSTVENI PROSTORI MEDITERANA	32

goriva
maziva

plin
plinska trošila

Održavanje redovitog snabdijevanja svim vrstama goriva i propan-butan plinom, plinskim trošilima i opremom, mazivima za razne primjene, te ostalim robama po zahtjevu predstavlja naš glavni poslovni prioritet.

Djelatnosti INA Crna Gora su:

- Prodaja propan-butan plina u bocama, malim rezervoarima, stabilnim rezervoarima za industriju, za pogon motornih vozila i za kamp potrebe
- Prodaja plinskog pribora, trošila i opreme
- Punjenje i prodaja plina u kamp bocama od 2, 3 i 5 kg
- Prodaja malih rezervoara
- Prodaja i ugradnja opreme za plin u motornim vozilima
- Usluge pregleda butanskih stanica i plinskih postrojenja kod korisnika
- Prodaja maziva putem prodajne mreže u Crnoj Gori i industrijskim korisnicima
- Izrada primjenskih servisa za potrebe korisnika (karte podmazivanja)
- Organizacija svih vrsta dostave robe do kupaca
- Prodaja mazuta, bitumena, goriva raznih vrsta krajnjim korisnicima i za dalju prodaju
- Prodaja raznog dopunskog asortimana za potrebe benzinskih pumpi

Čestitamo Vam
USKRŠNJE BLAGDANE
uz želju da ih provedete
u radosti i zadovoljstvu

ŠTAMPARIJA
"ART Gallery"
TIVAT

u osnivanju

- * Blokovska roba
- * Vizit karte
- * Prospekti
- * Pozivnice
- * Memorandumi
- * Plakati
- * Katalozi
- * Knjige
- * Novine
- * Sito štampa
- * Tampon štampa
- * Pjeskarenje na staklo
- * Kompjuterska izrada reklama i ostalo

E mail: ARTPRINT@cg.yu
Mob. 069 582 852, 069 048 700, 069 293 788
Tel: (082) 684 754, 684 755, 672 211

LG

"GARBO" d.o.o.
TIVAT Seljanovo

082 684 - 407; 069 340 712

Garantni rok
5 godina

KLIMA UREĐAJI

